

**Eszterházy Károly Főiskola
Bölcsészettudományi Kar
Történelemtudományi Intézet**

**A táborfalvi honvédség története
kezdetektől napjainkig**

Konzulens:
Dr. Kozári József
főiskolai docens

Készítette:
Balla Krisztina
történelem szakos hallgató

Eger 2010

Tartalomjegyzék

Bevezetés	1
Kezdetek.....	1
Lovaglótanárképző.....	3
A két világháború.....	8
Haditechnikai Intézet.....	9
Gőzmosoda.....	12
Ruházati anyagraktár.....	12
Közlekedési anyagraktár.....	13
Kossuth laktanya – Szovjet hadsereg.....	14
1956.....	16
Kiképző bázis és lőtér.....	16
Helyőrségi laktanya – Lőszerraktárak.....	19
Honi Légvédelem.....	21
Sorállomány, polgári alkalmazottak.....	21
Nyugdíjasok.....	22
Oktatás, kultúra, vallás, sport.....	23
Befejezés.....	25
Melléklet.....	29
Forrásjegyzék.....	41

Bevezetés

Dolgozatom témájaként a táborfalvai honvédség kialakulásának, tevékenységének történetét választottam a kezdetektől (1874) napjainkig. A téma szinte tálcán kínálta magát. Már az anyai nagyszüleim is itt éltek Táborfalván, azonban a honvédségről ők sem sokat tudtak. Ennek lehet az oka a több kilométernyi távolság, a honvédség elszigetelődése, vagy akár az osztálykülönbség is. Igyekeztem a levéltári kutatások száraz, tényszerű adatain felül személyes visszaemlékezésekre is hagyatkozni. Ezen visszaemlékezések bepillantást engednek a honvédség mindennapjaiba, emberközelebbivé téve a sokak által igen zárt, olykor talán túlmisztifikáltnak kikiáltott világot.

Mielőtt rátérnék a honvédség történetének boncolgatására szeretném pár mondatban bemutatni szülőfalumat, Táborfalvát. Táborfalva Pest megye legdélebbi területén található, Budapesttől 56 km-re. Múltja szorosan összefonódik Örkény történetével, mivel 1949-ig közigazgatásilag egy településként jegyezték. Az 1900-as évek elején Pálóczy Horváth István földterületeket kezdet kifarcellázni a szegény sorban élőknek. Az ország minden tájáról vándoroltak ide emberek. A szórványos tanyavilágból szép lassan egy község épült ki. Az itt élők megélhetését a honvédség, a mezőgazdaság biztosította. Jelenleg a településen élők száma kb. 3500 fő. Kiepültek az itt élők kényelmét szolgáló létesítmények, szolgáltatások (ivóvíz- és csatornahálózat, telefon, kábeltévé, orvosi rendelő, gyógyszertár, óvoda, általános iskola). A kulturális lehetőségeket a most felújítás alatt álló Jókai Mór Művelődési Ház és a nagyon szép, minden igénynek megfelelő Községi és Iskola Könyvtár biztosítja.

Kezdetek

A község mindennapi életéhez 1874 óta hozzá tartozik a honvédség jelenléte. A mai honvédség területét a III. katonai felmérési térkép (1872-84) Baracken Lager (Barakk Tábor) néven tünteti fel (1. számú kép.) A Magyar Korona országainak 1907. évi helységnévtára már Lőtértáborként említi. 1926-tól pedig 1949-ig Örkénytáborként jegyzik¹.

Várad Gáborné született Csurgay Franciska (helyi birtokos özvegye) a Királyi Kincárnak bérbe adta, majd eladta földterületeinek egy részét lögyakorlatok céljára,

¹ Kiss Lajos: Földrajzi nevek etimológiai szótára, Akadémia Kiadó. Bp., 1983. 624. oldal

valamint 1874-től laktanya céljára épületeket biztosított (Grassalkovich kastély).² Váradiné veje Pálóczi Horváth István 1895-ben és 1912-ben még további földterületeket adott el a Kincstár részére. Ezekkel a földterületekkel a lőtér 14 km hosszúságúra növekedett. A lögyakorlatokat 1876-ban, a tábor építését pedig 1878-ban kezdték meg.³ Ezen terület kiváló természeti adottságokat biztosított a lögyakorlatoknak. Ennek a helynek a kiválasztásánál bizonyosan figyelembe vették a főváros közelségét, a Budapest-Kecskemét között megépített, jól járható utat (ma 50-es főút), a további fejlesztéseknél pedig az 1889-ben megépült vasútvonalat. (A vasútvonal megépítéséhez a szükséges földterületet Pálóczi Horváth István és neje ingyen biztosította.⁴) 1908-ban a tábor területén postahivatal (2. számú kép) is megkezdte munkáját.

Az itt élő embereknek igen sok munkát biztosított a honvédség, azonban nemcsak hasznuk, hanem káruk is származott abból, hogy a katonaság pont Örkénytáborban vetette meg a lábát. *„A legjobban növekedett teher az előfogatolás és beszállásolás, ami miatt egyre több a község lakóinak panasza.”*⁵ A gazdáknak kötelességük volt lovaikat, vagy ha az éppen nem volt, akkor igavonó ökreiket átadni a katonaságnak. Legtöbbször az állat tulajdonosa ment el fuvarozni, ágyút vontatni, minthogy átengedje lovai irányítását a hozzá nem értő katonáknak, akik az állatokat teljesen kimerítették. Így volt, hogy több napra, vagy esetleg több hétre is a gazda kiesett saját munkájából és ez az egész évi termés rovására ment. A háború kirobbanása előtti időszakra is érvényes volt ez. Az előfogatolást az 1912. évi LXIX. törvény méginkább nehezítette.

Bizonyos dolgokban a honvédség azért igyekezett kedvezni a környékelieknek. Az állattartók lövésmentes időben *„a lőtér egy-egy részét bérbe vehették”*⁶ jószágaik legeltetésére, mindezt természetesen mindkét fél részére megfelelő bérleti díj fejében.

Az évek, évtizedek múlásával egy egész katonai bázis épült ki, ami mind a honvédség, mind a környékelői települések, lakosok számára jelentős szerepet töltött be.

² Rogosz János: Örkény község története, Örkény, 2001. 126. oldal (Felelős Kiadó: Kovács István polgármester)

³ Lukáts Antónia: Örkény község rövid története. Kézirat. 1948.

⁴ Rogosz János: Örkény község története, Örkény, 2001. 140. oldal (Felelős Kiadó: Kovács István polgármester)

⁵ Rogosz János: Örkény község története, Örkény, 2001. 196. oldal (Felelős Kiadó: Kovács István polgármester)

⁶ Rogosz János: Örkény község története, Örkény, 2001. 129. oldal (Felelős Kiadó: Kovács István polgármester)

Lovaglótanárképző

A lovaknak az igavonáson kívül fontosabb szerep is jutott a háborúk folyamán. A lovaskatonára volt utalva lovára, annak idomítottságára, hiszen az élete függött ettől. A 19-20. században az egyre jobban fejlődő, modernizálódó katonai fegyverzet miatt a lovas hadosztályoknak, a huszárságnak a jelentősége értelmét veszítette. A könnyűlovasság az I. világháború alatt mély válságba került. *„A háború első két évében, 1914-ben és 1915-ben lassanként felmorzsolódott a lovasság, mindenekelőtt az Osztrák-Magyar Monarchia huszársága.”*⁷ *„Fel kellett hagyni az oly sok évszázados múlttal dicsekedhető lovasharccal.”*⁸ Ennek ellenére úgy gondolták, hogy szükség van jó lovasokra, jól idomított lovakra a hadseregben (pl.: felderítés céljából). Ezekhez pedig szükség van jól képzett tanárookra. A huszártiszteket a Ludovika Akadémián szakmailag elismert, kiváló lovaglótanárok készítették fel.

Konkrét tervek és költségvetés készült 1929. október 5-ére a Magyar Királyi Honvéd Lovaglótanárképző és Hajtóiskola Budapestről való áthelyezéséről Örkénytáborba. Az iskola 150 katasztrális holdnyi területre létesülne. *„A telek megválasztásánál egy pár igen fontos szempont merült fel... Elsősorban, hogy az iskolatelep a fővároshoz lehetőleg közel fekvődjön és innen könnyen megközelíthető legyen. – Vasút és legalább egy, - ha lehet több – jókarban tartott út mellett fekvődjön.”*⁹ Az ekkor készült tervek alapján épült meg a ma is meglévő honvédségi terület arculata.

Főbb épületek:

- Parancsnoksági épület
- Nagy lovarda
- Összeépített nagy lovarda
- Kis lovarda
- Műtő és iskolaépület
- Patkoló, kovácsműhely és lófürdető
- Betegló istálló, vesztegzár istálló, járvány istálló, központi istálló
- Legénységi épület
- Garázs
- Kávéház, legénységi fürdő és gőzmosoda

⁷ Nagyrévi-Neppel György: Huszárok. Corvina, Bp., 1973. 64. oldal

⁸ Nagyrévi-Neppel György: Huszárok. Corvina, Bp., 1973. 61. oldal

⁹ Katonai objektumok építési anyaga. Hadtörténelmi Levéltár. 186/d Örkénytábor

- Nős altiszti és iparos lakóépület
- Parancsnoki lakóépület
- Nőtlen tanári és nős hallgatói lakóépület
- Víztorony, vágtapálya, lófürdető, őrbódék, melegedők, nyári uszoda, trágyatartó, üvegház, sport- és akadálypályák

Ezek az épületek összesen 238.773 m² –en terülnek el, és a költségvetés szerint a beruházás 7.641.598.- pengőbe kerül. A vágta- és akadálypálya 30430 m² területet foglal el, melyből az öntözőpálya 3330 m. (3. számú kép) Az akadálypálya környezetét 1931 tavaszán parkosították, facsometéket ültettek. (4. számú kép) Itt fel lehetne tenni azt a kérdést, hogy miért is áldoztak ennyi pénzt, munkát, energiát azért, hogy megépüljön ez a lovas komplexum, hiszen nem indokolta semmi ezt a nagyméretű katonai beruházást. Levéltári kutatásaim során a következő választ kaptam: „*A lovassport a külföld felé reprezentatív és agitációs értéket képvisel.*”¹⁰

A létesítményekről a tervrajzot a Csengery, Pallay és Nagy Mérnöki Vállalkozók (Budapest, IV. kerület, Királyi Pál u. 7.) készítették el 1930. tavaszára. A rajzok felülvizsgáló bizottság elé kerültek, ahol jóváhagyták őket.¹¹

1930. május 5-i honvédelmi miniszteri javaslat alapján elrendelték, hogy a Magyar Királyi Honvéd Lovaglótanárképző és Hajtóiskola Budapestről Örkénytáborba kerüljön. Ezen felvetést azzal indokolták, hogy a Ferenc József (lovas) laktanyában lévő elhelyezés nem megfelelő a hallgatók és a beosztottak részére. Az akkori igényeknek Örkénytábor tökéletesen megfelelt, mivel elsőrendű lovaglótér, valamint a tervezett építkezések után az elhelyezés mindenki számára megoldott. Ezt a javaslatot a miniszter 1930. augusztus 15-én jóváhagyta (az iskola működését még ekkor meg kell kezdeni).¹²

1930. szeptember 19-én íródott egy távirat a Hadügyminiszter Úrnak, melyből megtudhatjuk, hogy az iskola költöztetéséhez 20 fő polgári munkás felfogadására engedélyt, valamint 150 főnyi legénység alvására szolgáló dolgok (ágy, takaró stb.) kiutalását kérték. Az építkezések elhúzódása miatt az iskola áthelyezése szeptember végéig elhúzódott.¹³

Szunyogh Albert iskolaparancsnok még az átköltözés előtt (1930. július 9.) a Honvédelmi Minisztérium felé írt levelében javaslatot tett az örkénytábori iskola fegyelmével és közigazgatásával kapcsolatban. Véleménye szerint az Örkénytábor

¹⁰Rejtett ügyosztályok. Hadtörténelmi Levéltár. HM 1930. Elnöki 1. osztály. 117217

¹¹Katonai objektumok építési anyaga. Hadtörténelmi Levéltár. 186/d Örkénytábor

¹²Rejtett ügyosztályok. Hadtörténelmi Levéltár. HM 1930. Elnöki 1. osztály. 4588.

¹³Rejtett ügyosztályok. Hadtörténelmi Levéltár. HM 1930. Elnöki 1. osztály. 4588.

parancsnoka legyen a Lovaglótanárképző és Hajtóiskola parancsnoka is egy személyben. A táborparancsnokságot pedig két részre kell tagolni: 1. lovaglóképző és hajtóiskola, 2. táborfelügyelőség (őrosztag, lőszerraktár felügyelőség). Az őrosztagot 80 főre kell emelni, akkor a táborőrségi szolgálatot is el tudnák látni (6 tisztt, 25 tisztes, 49 közlegény).¹⁴ Valamint „*egy-egy huszárszázad váltásként való idehelyezését tervezték (ún. kihelyezett lovasság) a századkötelékben végrehajtott gyakorlatokra.*”¹⁵

Mindezek után egyre jobban fejlődött az iskola, egyre inkább berendezkedtek Örkénytáborban. A zökkenőmentes működésért megtettek mindent. Ezt bizonyítja az is, hogy az 1932. évi valamint az 1936-37-es évekre vonatkozó szervezési intézkedésekben Örkénytáborban egy, a lovas fegyvernem sajátos célját szolgáló lovas tábor alakult meg. Majd a tábor részére egy második állatorvosi helyet, a spanyoliskola részére pedig még négy csapataliszti helyet rendszeresítettek.¹⁶

Az iskola elkezdésének két előfeltétele volt: minimum két év csapatszolgálat és equitáció (lovagló tanfolyam) elvégzése. Az iskola elvégzése 2 év volt, azonban a második évfolyamba csak a legkiválóbbak kerülhettek, akik már versenyeken is részt vehettek. „*Egy évfolyamban általában 9 tisztt vett részt (négy huszár, négy tüzér és egy vonatcsapatbeli; később a létszámot emelték*”¹⁷ Az iskolába egy szolgálati és egy saját tulajdonú lóval kellett bevonulni, a többi lovat biztosították az oktatás időszakában. Egy tanév a lovaglótanárképzőben augusztus 20. és július 10. között tartott. Itt kapott még helyet az „*altisztek (évente 10 fő) segédoktatói képzése, az állami fedezőmének vadászatra való kiképzése és kipróbálása*”¹⁸.

Örkénytábor a lovaglás művészetében saját iskolát teremtett és többek között sok nemzetközi versenynek is otthont adott. Az itteni iskola adta meg a magyarországi lovassport színvonalas oktatását. Itt készültek fel a magyar nemzeti díjlovagló és díjugrató válogatott keretébe tartozó lovasok is. A vezetők és oktatók a legjobb lovas szak- és sportemberek közül kerültek ki. Itt meg kell említeni, hogy az olimpiai lovasversenyeken az 1950-es évekig csak a katonatisztek indulhattak, így itt kapott helyet az olimpiai keret idomító- és ugróosztálya is, mely általában 15-20 lovasból állt. Itt dolgozta ki világhírű módszerét az ugrólóvak és lovasok kiképzésére Némethy Bertalan. Büszkén lehet megemlíteni itt Platthy József honvédtiszt nevét is. Ő itt készült fel az 1936-ban Berlinben

¹⁴Rejtett ügyosztályok. Hadtörténelmi Levéltár. HM 1930. Elnöki 1. osztály 4588.

¹⁵Ernst József: Gondolatok a lovaglásról. Mezőgazdasági Szaktudás Kiadó. Bp. 2001. 25. oldal

¹⁶Rejtett ügyosztályok. Hadtörténelmi Levéltár. HM 1932. Elnöki 1/a osztály 111000; HM 6000/elnöki 1/a 1936.

¹⁷Ernst József: Gondolatok a lovaglásról. Mezőgazdasági Szaktudás Kiadó. Bp. 2001. 28. oldal

¹⁸Ernst József: Gondolatok a lovaglásról. Mezőgazdasági Szaktudás Kiadó. Bp. 2001. 25. oldal

megrendezett nyári olimpiai játékokra. Sellő nevű kancájával bronzérmet nyert. Eddig ő az egyetlen Magyarországon, aki az ötkarikás játékokon díjugratóként érmet szerzett. Ezen felül még „8-szoros magyar bajnok (1934, 1935, 1936, 1937, 1938, 1939, 1940, 1941), magyar válogatott (1934-1945)”.¹⁹

Az 1920-as években a különböző lovasalakulatok, ménesek elkezdték újra a Széchenyi István által honosított falkavadászatot, ezek közül a legjelentősebb az örkénytábori – Örkényi Róka-falkatársaság – volt. „A falka a lovastanár-képző iskola tulajdona volt”²⁰. „A kopókat 1927-ben Angliában vásárolták”²¹. A rendszeres őszi vadászatok – amelyek természetesen nem mindig igazi vaddal folytak – mind a lovak, mind a lovasok számára a kiképzés részének számított. Mind a falkavadászatokon, mind pedig a military versenyeken Horthy Miklós többször is részt vett. (5. számú kép)

„A lovassportba bekapcsolódó fiatal lovastiszteket ... a korszerű sportlovaglás módszerei és stílusának összefüggései érdekelték a legjobban.”²² Ezt igazolja egy 1930. októberében készült jelentés, melynek tárgya a következő volt: „A lovasított csapatbeli tisztek túltengő sportlovaglásának s ezzel kapcsolatban a lovaglásbani továbbképzésének kérdése megbeszélés tárgyát képezi”²³. A jelentésben még a következők olvashatóak: „Szolgálatuk tetemes részét lovaik idomítása, lovasmérkőzésekre való előkészületekre, versenylovaglásra, pólózásra és sporthajtásra szentelik. A lovaglásnak ily öncélú elfajulása nem kívánatos körülmény és a jelenlegi kik. rendszernél pedig határozottan a szolgálat és a legénységi kiképzésnek hátrányára megy.”²⁴ Ezek után a lovaglásbéli kiképzés a következőképpen alakult:

1. alapkiképzés az akadémiákon
2. lovasított csapatbeli tisztek továbbképzése és idomításbéli képzés tiszti lovaglói iskolában (középfokú)
3. magasfokú – lovaglótanár képzés lovaglótanár képző iskolában (Örkénytábor)

A lovaglótanár képző iskola keretein belül egy idomító és egy ugrató osztály is volt, valamint 1937-ig itt működött a magyarországi spanyoliskola is. A lovaglótanár és hajtóiskola sikeres elvégzése után lovaglótanár minősítést kaptak a hallgatók oklevél formájában. (6. számú kép)

¹⁹ Markó László: Új magyar életrajzi lexikon V. Magyar Könyvklub. Bp., 2004. 374. oldal

²⁰ <http://www.matoe.hu/doc/osimagyarvadaszatimodok.pdf>

²¹ Ernst József: Gondolatok a lovaglásról. Mezőgazdasági Szaktudás Kiadó. Bp. 2001. 25. oldal

²² Ernst József: Gondolatok a lovaglásról. Mezőgazdasági Szaktudás Kiadó. Bp. 2001. 12. oldal

²³ Rejtett ügyosztályok. Hadtörténelmi Levéltár. HM 1930. Elnöki 1. osztály 117217

²⁴ Rejtett ügyosztályok. Hadtörténelmi Levéltár. HM 1930. Elnöki 1. osztály 117217

Pólópályán a nagyközönség számára is tartottak bemutatókat, rendezvényeket. A vonattal ide látogatókat az Örkénytábor - Csurgay-majori vasúti megállónál hintós csatlakozás várta. Ezen átszállási lehetőséget még a vasúti menetrendben is feltüntették²⁵. (7. számú kép)

1941 telén a nagymennyiségű hó nyomása alatt a nagy lovarda teteje beszakadt. Szerencse a szerencsétlenségben, hogy személyi sérülés nem történt. Ez annak tudható be, hogy egy vasárnap délelőtt történt, amikor a katonák istentiszteleten voltak.²⁶

Destuka F. Sándor naplójából megtudhatjuk, hogy 1944. szeptember 17-én új lovak érkeztek az akadémiáról. Feljegyzéseiből bepillantathatunk Örkénytábor napirendjébe, mely a katonás pontosságra és szigorra utal:

- 6-kor ébresztő
- 6.45 reggeli
- 7-7.30 rohampálya
- 7.30-8 nyergelés
- 8-9 lovaglás
- 9-9.30 lóápolás
- 9.30-11 alaki kiképzés
- 11-14 ebédszünet
- 14-17 harcászat
- 18-tól vacsora
- 21 takarodó

A II. világháború után a magyarországi huszárezredek feloszlatták.

Az 1950-es évek elején a „katonai lakótelepen” élő gyerekeknek megengedték, hogy lovagolni tanuljanak, cserébe viszont a ló gondozásának minden lépését el kellett végezniük.²⁷ A lovak patkolását eleinte helyben végezték, majd amikor már leáldozóban volt a lovaglótanárképző működése, akkor a lovakat a faluban lévő kovácsmesterhez, Lutter Jánoshoz hordták. A Rákóczi utca 79. szám alatt lévő kovácsműhelyt sajnos három évvel ezelőtt lebontották romos állapota miatt.²⁸

1954-ben Budapesten megrendezésre került az első magyarországi öttusa világbajnokság. A versenyszámok közül a lovaglást itt tartották meg. A világháború után

²⁵ Szakdolgozat készítőjének kérésére Bagyinszki Mária közlése

²⁶ Szakdolgozat készítőjének kérésére Harazin Péterné közlése

²⁷ Szakdolgozat készítőjének kérésére Borzasi István közlése

²⁸ Szakdolgozat készítőjének kérésére Balla Andrásné közlése

ez volt az első világvérseny hazánkban, érthető volt a nagy érdeklődés. A megmérettetésben induló lovakat itt képezték ki. Fel lehet tenni a kérdést, hogy miért volt sikeres az örkénytábori lovasképzés? Erre könnyen megkaphatjuk a választ: megteremtették az ideális feltételrendszert, az oktatógárda legkiválóbb szakmai tudását adta és csak a legtehetségesebbek kerülhettek az iskola kötelékébe. Ennek ellenére az örkénytábori iskola fenntartását egyre inkább költségesnek tartották és 1954 nyarán végleg bezárták. Ezzel lezárult a magyar lovassport egy nagyon színvonalas korszaka.

A két világháború

Mind az első, mind a második világháború bizonyosan nagy hatással volt az örkénytábori katonai bázisra, azonban elég kevés forrás áll rendelkezésre ezzel kapcsolatban. Tudni lehet, hogy 1919-ben „*Cegléden kb. 7800 főből álló vörös hadifogoly tábor van a helybeli huszár laktanyában elhelyezve*”²⁹, Örkénytáborban pedig „*cca 3000 főből álló*”³⁰ vörös katonát tartottak fogva a román megszállás idején. Mielőtt a románok az országot elhagyták volna a fogolytábort felszámolták.

Az idők folyamán zsidó munkaszolgálatosok is megfordultak itt. Ők a tábori templom felépítésében segítkeztek, valamint a község határában lévő vízelvezető csatornát (kanális) velük ásatták ki kézi erővel.³¹ De megtalálhatóak voltak itt lengyel hadifoglyok is, akik például a tábor tisztántartását végezték el. Az orosz megszállás alatt pedig a lakosok jó részének munkaszolgálatot kellett vállalni (ruházat tisztítása, vasúti váltók karbantartása).³²

²⁹ Cegléd Város Direktóriumának anyaga. Pest Megyei Levéltár Nagykőrösi Osztály, XVI.21. XXI.54/1919.

³⁰ Cegléd Város Direktóriumának anyaga. Pest Megyei Levéltár Nagykőrösi Osztály, XVI.21. XXI.54/1919.

³¹ Szakdolgozat készítőjének kérésére Harazin Péterné és Balla Andrásné közlése

³² Szakdolgozat készítőjének kérésére Varga József közlése

Haditechnikai Intézet

A Magyar Királyi Haditechnikai Intézet 1920 elején alakult meg azzal a céllal, „*hogy a hadseregnek fegyverrel, hadiszerszámmal és egyéb felszereléssel való ellátásában a technika haladásában érvényt szerezzen, a gazdaságosság figyelembevételével.*”³³ A kezdetekből fogva tulajdonosa volt a magyar katonai találmányoknak és szabadalmaknak.

A Haditechnikai Intézetet 1921 áprilisában látszólag feloszlatták, mivel a trianoni békeszerződés megtiltotta Magyarországra számára a katonai repülőgépek, harckocsik, vegyi fegyverek, nehéztüzérség tartását és korlátozta a hadianyagok gyártását. A katonai intézeteket polgári minisztériumok alá rejtették. Ilyen volt például a Technikai Kísérleti Intézet (TEKI), mely a Vallás és Közoktatási Minisztérium alárendeltségébe tartozott.

Az antant ellenőrzés 1920-1927 között akadályozta a fegyver- és lőszergyártást és ezek külföldi beszerzését is. 1926-ban a TEKI és a Lőszerátvételi Bizottság (LÁB) összevonásával megalakult a Honvédelmi Minisztérium 3/d osztálya, melyből 1930. március 1-jén felállították a Magyar Királyi Honvéd Haditechnikai Intézetet. Ezen intézmény feladata volt a technikai tudományok fejlődésének figyelése és azok katonai célokra való felhasználása elméleti és gyakorlati téren. Kezdetben 4 szakosztállyal működött és az örkénytábori kísérleti állomás is az alárendeltségébe tartozott. A Magyar Királyi Honvéd Haditechnikai Intézet 1931-es állománytáblájából megtudhatjuk, hogy az örkényi kísérleti lőállomáson lévők száma igen csekély volt, mindössze 16 fő. Az alacsony létszám ellenére azonban egy 1940 nyarán készült építési naplóból kiderül, hogy a HTI részére egy egyemeletes átvonulótiszti szállást építettek.³⁴ Az építkezés befejeztével a létszám 1944-re 33 főre emelkedett. 1943-ra már nyolc kísérleti állomással rendelkeztek, az örkénytábori volt a gyalogsági kísérleti állomás. A Magyar Királyi Honvéd Haditechnikai Intézet 1944 végén, a második világháború végfázisában megsemmisült. A tervdokumentációk és iratok hadiszákmánnyá váltak.

1947 októberében létrehozták a Katonai Műszaki Intézetet (Budapest, Hungária krt. 7-9.), melynek rendeltetése ugyanaz volt, mint a HTI-nek. Az új intézetet szovjet katonai tanácsadók felügyelték. 1948 nyarától ismét HTI-nek nevezték. „*Kezdetben alapvető*

³³ Hajdú Ferenc – Sárhidai Gyula: A Magyar Királyi Honvéd Haditechnikai Intézettől a HM Technológiai Hivatalig 1920-2005. HM Technológiai hivatal. 2005. Budapest, 24. oldal

³⁴ Katonai objektumok építési anyaga. Hadtörténelmi Levéltár. 186/d Örkénytábor

feladata volt a néphadsereg ellátása a második világháborúban eredményesen alkalmazott szovjet fegyverekkel.”³⁵

1947 novemberében kezdték meg az örkénytábori lökísérleti állomás beindítását. Az épületeket, fegyverraktárakat felújították, kiépítették a fedezéket és a híradó vonalakat. A lőtérén a nem felrobbant lövedékeket megsemmisítették és 1949-ben megkezdődött a tényleges munka.

1945 után hazánkban radarfejlesztések kezdődtek el (légvédelmi tűzvezető, valamint felderítő lokátor). Az örkénytábori lőtérén mutatták be az első légvédelmi tűzvezető lokátort magas rangú párt- és kormánytagoknak. Ez a lokátor 70 km távolsáig tudott automatikusan követni egy vadászgépet.

Az 1950-es évek elején gyalogsági és tüzérségi programok is zajlottak itt (8. számú kép), majd *„később más jellegű haditechnikai eszközök vizsgálataiban is eredményesen közreműködött”*³⁶ A lökísérleti állomás létszáma már 203 fő volt, így növelték a lőtér területét is.

1952 augusztusában itt próbálták ki a K5 45 mm-es páncéltörő löveget. A D-944 lövészcsapatok részére gyártott páncélozott szállító harcjármű – PSZH (9. számú kép) beszállítási és üzembiztonsági próbáját is itt tartották 1966-ban, melynek sorozatgyártása 1970-ben kezdődött el, majd 1980-ban be is fejeződött. Levéltári adatok szerint 1958-ban több harcászati eszköz kísérletezését is jóváhagyták:

- SZ60 „Esztergom” lőpor
- 57 mm-es automata légvédelmi ágyú lőportöltet
- 82 mm-es harci világító aknagránát
- 45 mm-es világító rakéta
- páncélrobbantó kézigránát beszállítása
- MG-37 gyújtók lőtéri vizsgálatok³⁷

A kísérletre váró löszerek alkotóelemeinek összeszerelése után próbálták ki, melynek eredményeit löjegyzei kartonra vezették fel. Az adatok összehasonlítása után döntöttek a további fejlesztésekről. A lőhüvelyek kalibrálása 400 bar nyomásra képes géppel történt. Azaz épület, melyben a kísérleteket végzik, valamint ahol a löszereket szerelik össze úgynevezett „repülő tető”-vel látták el, hogy egy esetleges robbanás esetén „kisebb kár”

³⁵ Szabó Tibor: 40 éves a Magyar Néphadsereg Haditechnikai Intézete 1947-1987. Budapest, 1987. 6. oldal

³⁶ Szabó Tibor: 40 éves a Magyar Néphadsereg Haditechnikai Intézete 1947-1987. Budapest, 1987. 7. oldal

³⁷ Haditechnikai Intézet. Hadtörténelmi Levéltár. MN 1958/T 149.

keletkezzen.³⁸ Robbanás megelőzése érdekében abba a helyiségbe, ahol lőporral is dolgoztak, kizárólagosan úgy lehetett belépni, hogy a bejárati ajtónál a falra felszerelt rézlemezre mindkét kezét hozzá kellett érinteni, így a test statikus feltöltődése megszűnt. Műszálas ruhában tilos volt a belépés.³⁹ A HTI-nél dolgozók a munkabérükön kívül még veszélyességi pótlékban is részesültek – robbanásveszély, lőporgáz belélegzésének egészségkárosító hatása miatt.⁴⁰

A környező országok fegyvereinek kipróbálása is a HTI keretein belül történt meg. Ennek az oka az volt, hogy a fegyvereket egységesíteni szerették volna.⁴¹

Meg kell említeni, hogy a HTI nemcsak a honvédség számára kísérletezett, tesztelt. A 70-es évek végén, 80-as évek elején részt vett egy polgári célra szolgáló jégrakéta programban. A jégrakéta állványzatát tesztelték, fejlesztették tökéletesre. Mivel az oroszoktól átvett állványról 45°-os szögben lehetett fellőni a jégrakétát, melynek eredményeképpen az csak 9000 m magasra tudott eljutni, a magyarok által elkészített állvánnyal megoldották a függőleges kilövést, így az már 12000 m magasságban tudta kifejteni hatékonyságát. A rendőrség által használt könnyfakasztó gránát (PG2) bevizsgálása is itt történt meg.⁴²

A HTI területén volt a katonai orvosi rendelő berendezve. A katonai orvosi teendőket évtizedeken keresztül dr. Marosfalvi Márton végezte el, aki általános- és fogorvos is volt. Magánrendelőjében a civil lakosságot is fogadta.⁴³

Az 1990-es évek elején a drasztikus létszámcsökkenés határt szabott a Lőkísérleti és Vizsgáló Állomás lehetőségeinek.

1996-ban a P9RC 9-mm-es hadipisztoly (10. számú kép) vizsgálata kezdődött meg a Táborfalvai Lőkísérleti Állomás ballisztikai laboratóriumában.

„Több százra tehető azon haditechnikai eszközök, anyagok száma, amelyeket az intézet közreműködésével fejlesztettek ki, és kerültek a hadsereg felszerelésébe.”⁴⁴ 2000-ben átszervezés során a HTI Honvédelmi Minisztérium Technológiai Hivatal nevet kapta. Csak a név változott, az intézet ugyanazt a feladatot látja el, mint 80 évvel korábban.

³⁸ Szakdolgozat készítőjének kérésére Varga József közlése

³⁹ Szakdolgozat készítőjének kérésére Láng Imre 59 közlése

⁴⁰ Szakdolgozat készítőjének kérésére Varga József közlése

⁴¹ Szakdolgozat készítőjének kérésére Varga József közlése

⁴² Szakdolgozat készítőjének kérésére Láng Imre 59 közlése

⁴³ Szakdolgozat készítőjének kérésére Balla Andrásné közlése

⁴⁴ Szabó Tibor: 40 éves a Magyar Néphadsereg Haditechnikai Intézete 1947-1987. Budapest, 1987. 12. oldal

Gőzmosoda

A táborfalvai helyőrségben elhelyezett alakulatok mosatási szükségleteit a budapesti I. sz. Patyolat V. mosodájában végezték, vagy helyben mosóbrigádokat alakítottak.⁴⁵ A későbbiekben a honvédség életéhez hozzá tartozott a gőzmosoda. Központja Budapesten volt, országszerte 11 üzemegységgel rendelkezett. Ezen üzemegységek közül az egyik Táborfalván volt megtalálható. A mosoda 1957-ben nyitotta meg kapuját. A lovaglótanárképző területén lévő régi lóistálló épületét alakították ki az üzem részére.⁴⁶

A honvédségi ruhákat, ágyneműket, a Kecskeméti Honvéd Kórház szennyesét itt tisztították ki, valamint a téli időszakban a szovjet katonák holmiját is kimosták. Az 1960-as években nagyméretű forgótárcsás mosógépeket, valamint centrifugákat használtak a munka elvégzéséhez. Az alakulatok eleinte maguk jártak a kitisztított ruhákért, majd a mosoda saját autóval szállította ki. Az 1980-as évek elején óriási kapacitással működött. A mosáshoz rendelkezésre állt egy 15-60-150 kg befogadó képességű mosógép, préselő- és szárítógépek. Többféle mosási, vegytisztítási technológiát használtak az eredményes tisztítás érdekében. Az itt dolgozókat 2-3 műszakos munkarendben foglalkoztatták. Egy műszakban kb. 60 ember tevékenykedett. A rendszerváltás után azonban megváltozott minden. A mosodát a HM Centrál Mosodák Rt, majd Zrt működtette. A gépeket modernizálták, úgynevezett sormosót állítottak be. Ennek a következménye a létszámleépítés lett. A sorállományú katonaság megszűnésével a mosodának is lecsökkent a munkája. A megrendelők is megváltoztak. A kórházon kívül már üdülőknek, szállodáknak, közintézményeknek is mostak. Majd 2006-ban úgy döntöttek, hogy a gazdaságtalan üzemeltetés, működtetés miatt pár üzemegységet bezárnak. A táborfalvai is köztük szerepelt.⁴⁷

Ruházati anyagraktár

A ruházati anyagraktárt 1954 októberében rendezték be a lovaglótanárképző épületeiben. Az istállóból kialakított raktárépületben a mai napig megvannak a betonból készült lóetetőik.

⁴⁵ 66. sorozatvető tüzér dandár. Hadtörténelmi Levéltár. MN 1952/T/539

⁴⁶ Szakdolgozat készítőjének kérésére Harazin Péterné közlése

⁴⁷ Szakdolgozat készítőjének kérésére Kalmár István közlése

Itt tárolták a katonai élethez szükséges ruházatot, ruhaanyagot. A beérkező ruhákat különböző kategóriákba osztályozták: jó – kiadható, javításra vagy mosásra szoruló, valamint selejt. Az anyagmozgatást targoncák segítették. A ruhák, cipők javítására külön műhely állt rendelkezésre. Egy műszakban körülbelül 40 fő dolgozott.⁴⁸ A sorállomány megszüntével itt is létszámleépítés történt. Ma a raktár elnevezése: MH. Logisztikai Ellátó Központ 6. Raktárbázis Személyi Felszerelés Raktár.

Közlekedési anyagraktár

A honi légvédelem területét 1983-ban átadták az MH hadtáp főnökségnek és egy Központi Közlekedési Anyagraktárat (KÖÖAR) hoztak létre. A laktanyát átépítették az anyagraktár igényeinek megfelelően.

A közlekedési anyagraktár fő feladatai:

- A közlekedési – vasúti, közúti – anyagok tárolása utánpótlás céljából. (Mozgósításkor a szükséges utánpótlási feladatok elvégzésére szolgált.)
- Két mozgósításhoz alkalmas alakulat felállítása (M-alakulat)
 - Helyben települő
 - Mozgó (lényege: kíséri a frontvonalat és a sérült közlekedési anyagokat összegyűjtse, újakkal, felújítottal pótolja azokat)
- Targonca vezető kiképző központ (a mai napig működik)

Egy targonca javító műhelyt is kialakítottak, azonban ez csak néhány hónapig volt működőképes a honvédség keretein belül – sikertelen kísérletnek bizonyult. Majd körülbelül két éven keresztül egy taksonyi magáncég működtette, de gazdaságtalanság miatt átköltöztette saját telephelyére.

A közlekedési anyagraktár munkáját jelentősen segítette a kiépített vasúti iparvágány.

A NATO-csatlakozás után létszámcsökkentést hajtottak végre több lépcsőben. Először az M-alakulatokat szüntették meg, majd a sorállományt csökkentették jelentősen. Mindezek ellenére ma is ugyanazon feladatot látja el, mint a megalakulásakor.⁴⁹

⁴⁸ Szakdolgozat készítőjének kérésére Harazin Péterné közlése

⁴⁹ Szakdolgozat készítőjének kérésére Mikuska István közlése

Kossuth laktanya – Szovjet hadsereg

Az 1950-es évek legelején civil munkások építették a Kossuth laktanyát abban a tudatban, hogy egy konzervgyár fog ott létesülni, ami a helybélieknek munkalehetőséget biztosít.⁵⁰ Végül több alakulat kapott itt helyet. Ilyen alakulat volt például a 66. sorozatvető dandár. Az MN 81. híradó zászlóalj 1953 telén költöztették Kecskemétről Táborfalvára 123 fővel.⁵¹ Azonban a magyar honvédség sem tudott gyökeret verni az újonnan épült laktanyában. Az 1956. évi eseményeket követően 1957 tavaszán két szovjet alakulatot telepítettek ide:

- Önálló gépkocsizó ezred

Az önállóság ebben az esetben azt jelenti, hogy egy esetleges harci helyzetnél rendelkeznek minden katonai feltétellel (lövészet, légvédelem, nehéz- és könnyű páncélzat)

- Gárda ezred

Színvonalas munkájukkal érték el a gárda kitüntetés⁵²

Fő feladatuk a lőtér üzemeltetésének biztosítása. Kiképzéseiket a lőtéren, valamint a pusztavacsi erdőben hajtották végre. Tisztjeiket és azok családját a magyar tiszti lakásokban szállásolták el. Egy lépcsőházban hosszú éveken keresztül megfér egymás mellett magyar és szovjet.

Nemcsak a Kossuth laktanyában foglaltak helyet, hanem egy teljesen új katonai raktárbázist építettek ki a magyar lőszerraktárak közelében. Raktárpületeiket földszáncal védtek egy esetleges robbanástól. Valószínűleg nemcsak katonáik ivóvízszükségletét látták el a hatalmas vízművel, amit kiépítettek, hanem a tűzvédelemre is gondoltak. A szivattyútelep ma is működik (11. számú kép). Összehasonlításképpen meg lehet említeni, hogy ma a település vízvezetékének legnagyobb átmérőjű csöve 150 mm (ez az átmérőjű csővezeték kényelmesen el tudja látni a 3500 fős település vízszükségletét), az oroszok által kiépített csővezeték átmérője 200 mm-nél kezdődik. A víznyerő kútjaik átmérője kb. 1 m. Létrehoztak egy nagy hőközpontot (12. számú kép), mely a bázisukat ellátta a fűtéshez, valamint a mindennapi élethez szükséges meleg vízzel. A hőközpontban mosoda is működött. A bázisuk kiépítésénél vasúti úton szállították az építőanyagot (az iparvágányt

⁵⁰ Szakdolgozat készítőjének kérésére Balla Andrásné közlése

⁵¹ 81. híradó zászlóalj. Hadtörténelmi Levéltár. 1953/T450/3

⁵² Szakdolgozat készítőjének kérésére Mikuska István közlése

odáig kiépítették). Vagonszámra hordták a köríves betonelemeket.⁵³ Hogyan lettek ebből szögletes épületek? Az építkezéskor a 6 m-es munkagödör alján lévő kotró munkagép még mindig lefelé ásott.⁵⁴ Ugyan mit rejthet a föld mélye? Ezt valószínűleg nem fogja illetéktelen ember megtudni. A rendszerváltás után volt idejük még eltüntetni azokat a dolgokat, amire úgy gondolták, hogy nem tartozik másokra. Ma a volt szovjet bázis nagyobb részét a magyar honvédség használja raktárként. A tiszti épület (13. számú kép) és a hőközpont is nagyon szép zöldövezetben található, de sajnos a vandalizmus áldozatai lettek.

Terveik között szerepelt, hogy a raktárbázisukig kiépített vasúti iparvágányt tovább építik és összekötik a Szabadszálláson lévő katonai objektummal. Mindez azonban csak terv maradt.

Nagyon jól berendezkedett az idegen hadsereg a településen. Az 1980-as évek elején a már meglévő 2 db négy emeletes lakóépülethez építettek még egy „kijevi típusú” négy emeletes épületet. Így a lakások száma kb. 130-ra növekedett. Ez a tiszteknek készült. Gyermekeik külön óvodába és iskolába jártak. 1-4. osztályos korukig Táborfalván, 5-8. osztályos korukig Lajosmizsén végezték tanulmányaikat. Lajosmizsére a gyerekeket saját autóbusszal szállították át. Nagyon jól felszerelt bolt is állt a rendelkezésükre, ahol például húst, sózott és füstölt halat vagy éppen déli gyümölcsöt is lehetett kapni. A magyar állampolgárokat is szívesen kiszolgálták, fizetőeszköznek a forintot elfogadták.

A magyar és a szovjet katonák ápolták a jó viszonyt egymás között. Mindkét fél nemzeti ünnepeiken koszorúzással rótták le tiszteletüket a másik fél iránt. A községnek is nagyon sokat segítettek azzal, hogy az 1960-as évek végén a vízvezeték hálózat lefektetéséhez gépi és kézi erővel az árkokat kiásták.

Az 1989-es magyarországi rendszerváltozás után a szovjet hadseregnek mennie kellett. A tisztek és családjaik minden értéküket áruba bocsájtották. Lakásaikra egy őrző-védő cég felügyelt, de el lehet mondani hogy pár hónap alatt tönkretették. Később magyar vállalkozók újjáépítették és értékesítették. Ma körülbelül 80 magyar család él az egykori szovjet lakótelepen.

⁵³ Szakdolgozat készítőjének kérésére Láng Imre közlése

⁵⁴ Szakdolgozat készítőjének kérésére Láng Imre közlése

1956

Az 1956 októberében Magyarországon elindult eseménysorozatok a táborfalvai honvédségre is hatással voltak. Visszaemlékezések alapján mondhatom el, hogy a lőszerraktáraknál egy teherautót megraktak lőszerrel és ki akarták önhatalmúlag vinni a laktanya területéről. Ezt azonban a szolgálatban lévő tiszt felszólítással megakadályozta – lövés nem dördült el.

1956. november 3-án „*Táborfalváról jelenti a tüzérezred parancsnoksága: Szovjet harckocsik 10,50-kor zárták körül a laktanyát. A harckocsizó egység parancsnoka felvette a kapcsolatot az ezredparancsnokkal, ahol olyan megegyezés jött létre, hogy egyik fél sem fog a másikra lőni. A szovjet harckocsik a lőszerraktárat is körülvették. Erre az ezredparancsnok parancsot adott az ott lévő ütegek a laktanyába való bevonulásra. Ez szintén csak a szovjet és magyar ezredparancsnok megegyezése alapján sikerült. Az ezredparancsnok megnyugodva a szovjet parancsnokkal való megegyezés alapján elrendelte az őrség csökkentését és az általános pihenőt. Ezek után az ezredparancsnok a lakására távozott.*”⁵⁵ Kerítésen belül a 122-es tarackok farkasszemet néztek a kerítésen kívül felsorakozó orosz harckocsikkal.⁵⁶

A Haditechnikai Intézetnél az orosz katonák a lövegek zárjait lefoglalták és elszállították, így használhatatlanok lettek.

A Kossuth laktanyában viszont többek elmondása szerint volt fegyveres összetűzés, de részletekkel nem tudott senki szolgálni.

Kiképző bázis és lőtér

A táborfalvai kiképző- és lőtér a 19. század vége óta ugyanazon funkciót tölti be. A mintegy 9000 hektáros terület Magyarország egyik legnagyobb katonai használatú területe. Ezen terület Táborfalván kívül még érinti Tatárszentgyörgyöt, Örkényt, Dabas-Gyónt és Mántelket.

A lőtéren folyamatosan tüzéralakulatok gyakorlatoztak és éleslövészetet tartottak. (14. számú kép) 1912-ben hat cseh tüzér vesztette életét, amikor gyakorlatozás közben egy skoda gyártmányú ágyúnak a csöve felrobbant (15. számú kép). Ugyanebben az évben még egy tragédia történt. Egy kísérleti hőlégballon szabadult el és négy áldozatot követelt. Ezt a

⁵⁵ <http://www.szittyta.com/szabadsagnapjai.htm>

⁵⁶ Szakdolgozat készítőjének kérésére Varga József közlése

két sajnálatos eseményt egy közös emlékoszlop őrzi (16. számú kép), melyet ünnepélyes keretek között 1913-ban avattak fel. Az emlékoszlop jobb oldalán látható egy kísérleti hőlégballon (17. számú kép.), a bal oldalán pedig egy ágyú (18. számú kép.) A megemlékezés koszorúit minden évben elhelyezik itt.

Az 1914. június 28-i merénylet után a lögyakorlatozások száma egyre sűrűbb lett. A lőtér nemcsak a tüzéreknek, hanem a huszároknak is gyakorlóteret biztosított.

A harci gyakorlatok egyik eszköze a harckocsi. 1930 áprilisában Örkénytáborban 6 db Lk.II. típusú harckocsi lett üzembe helyezve, műszakilag felülvizsgálva. A harckocsik közül 5 db gyakorló és 1 db oktató minősítésben volt. A harckocsik karbantartására 1 fő tisztet, 2 fő polgári szerelőt és 5 fő szakképzett katonai segédmunkást helyeztek ide. A harckocsik egészen biztosan nem voltak újak, mivel az IKARUS Hűtő és Fémárú Rt-től megrendeltek vörösréz üzemanyagtartályokat, mivel a gyárilag készültek a korrózió áldozatai lettek. Az évi három karbantartási rendeletről megtudhatjuk, hogy a harckocsikkal nyáron és ősszel gyakorlatoztak. Karbantartások:

I. Tavasszal – kihelyezés előtt

II. Nyáron – őszi gyakorlat előtt

III. Ősszel – gyakorlatok után⁵⁷

1930 decemberében utasítást adtak ki, hogy az örkénytábori gyakorlótéren 2 db robbanóanyag raktár, egy felszíni üzemanyagraktár (hordóraktár) épüljön, valamint tervbe vettek egy repülőgép félszer megépítését is.⁵⁸ Mindezek a gyakorlatozások kényelmesebbé tételét szolgálták.

A lövészcsoportok harckiképzése a harckészültség fenntartását célzó harcászati gyakorlatok végrehajtására irányult. A harcgyakorlatokhoz mindig részletes forgatókönyvet készítettek.⁵⁹ A harckiképzésre nagy hangsúlyt fektettek az alakulatoknál. A kiképzések fejlesztésére, színvonalasabbá tételére törekedtek. Különböző kiképzések folytak:

- Törzskiképzés
- Csoport- és osztály tűzvezetés
- Tisztek és tiszthelyettesek kiképzése
- Tüzér lőszak
- Alegységek kiképzése

⁵⁷ Rejtett ügyosztályok. Hadtörténelmi Levéltár. HM 1930. Elnöki VI.a. osztály.

⁵⁸ Katonai objektumok építési anyaga. Hadtörténelmi Levéltár. 186/d Örkénytábor

⁵⁹ 2. felderítő zászlóalj. Hadtörténelmi Levéltár. MN 1952/T525/6

Ezeken belül még különböző szakcsoportok kaptak helyet:

- Felderítők
- Kidolgozók, bemérők (tűzvezető műszerek bemérése)
- Távbeszélők
- rádiósok⁶⁰

Lőversenyeket és sportversenyeket is tartottak. „*Lőversenyek célja a honvédek, tiszthelyettesek és tisztek tömegei lőkulturájának és mesterségének emelése.*”⁶¹ Az útegeknél egyéni, az osztályoknál pedig egyéni és csapat bajnokságokat rendeztek a következő fegyvernemekben: kispisztoly, hadipuska, géppisztoly, hadipisztoly, kézigranát dobás.

Lőgyakorlatok alkalmából Táborfalvára történő harci eszközök szállítását a honvédség területéig kiépített összekötő vasútvonal (iparvágány) segíti. A lőtér nemcsak gyalogsági lőgyakorlatokra alkalmas, hanem a honvédség által használt helikopterekkel és különböző harcászati járművekkel (BTR, önjáró löveg) végezhető harcászati gyakorlatokra is. Itt található még akadály- és hosszútávú-vezetési pálya valamint felderítő harci ösvény. Modernnek mondható a számítógéppel vezérelt célpontok kialakítása. A lőtéren található 6 darab betonból készült építmény (19. számú kép) mely a lőgyakorlatoknál a figyelő személyzet védelmét biztosítja. Ezek az épületek különböző távolságokban helyezkednek el a tüzelőállásoktól. A figyelő személyzet feladata a lövészetek alkalmával használt lövedékek becsapódásának irányát, helyét, működését megfigyelni. Lőgyakorlatok alkalmával a településeket összekötő közutakat ideiglenesen lezárják (Örkény-Tatárszentgyörgy, Dabas-Gyón-Tatárszentgyörgy). Ezek az időpontok a polgármesteri hivatalokban tájékoztató jelleggel ki vannak függesztve.

Itt tartották a lőgyakorlataikat a Táborfalván állomásozó szovjet katonák, a csepeli munkásőrség kb. 3000 tagja, valamint a Magyar Honvédelmi Szövetség (MHSZ) tagjai. A békefenntartó NATO-kompatibilis csapatoknak is helyet biztosítottak a kiképzéshez (SFOR, KFOR, IFOR) – Bosznia-Hercegovina, Sinai félsziget, Ciprus, Irak, Afganiszán. *”Mint ismert ezen helyszíneken magyar katonák, alegységek is békefenntartási feladatokat hajtanak végre más nemzetek katonáival karöltve.”*⁶² A lőtér ezeknek a magyar katonáknak is biztosítja a kiképzést és gyakorlatozást.

⁶⁰ 66. aknavető tüzér dandár. Hadtörténelmi Levéltár. MN 1954/T319/1

⁶¹ 66. sorozatvető tüzér dandár. Hadtörténelmi Levéltár. MN 1951/T768/3

⁶² Berek Lajos: Országvédelem. ZMNE-egyetemi tankönyv. 2005. Bp. 47. oldal

Érdekességként meg lehet említeni, hogy a „Natura 2000 élőhelyek és fajok is nagy számban megtalálhatóak, ezért a lőtér egy része már bekerült a Natura 2000 hálózatba 'Turjánvidék' (HUDI20051) néven. A Natura 2000 jelölés előtt a lőtérnek csak egy nagyon kicsi része élvezett nemzeti szintű védelmet, bár a terület része volt a Nemzeti Ökológiai Hálózatnak.”⁶³ Magyarországon, sőt az egész világon kb. 500 Rákosi vipera maradt fenn, ezért kritikusan veszélyeztetett élőlény. „A Táborfalvi lőtér az egyike azon kevés helynek, ahol a Rákosi vipera még megtalálható.”⁶⁴

A kiképző bázis fogadja az ország más területéről lögyakorlatra érkezőket és technikailag kiszolgálja őket. Ők telepítik ki a lőtér területére a célmozgókat, célanyagokat.

Helyőrségi laktanya – Lőszerraktárak

A lőtér kialakulása, a lögyakorlatok elkezdése automatikusan vonzotta magával a lőszerraktárak megépülését. Kezdetben a raktárak fából készültek, majd a későbbiekben építettek biztonságosabbakat. 1932. október 1-jével az országban működő lőpor- és lőszerraktárak egy központi felügyelőség alá kerültek:

- „M.kir. honvéd lőszerraktárak felügyelősége Budapest
- M.kir. 1. sz. honvéd lőszerraktár Csepel
- M.kir. 2. sz. honvéd lőszerraktár Hajmáskér
- M.kir. 3. sz. honvéd lőszerraktár Örkénytábor „⁶⁵

Az örkénytábori raktárakra a honvédség nagyon sok pénzt és energiát fordított. 1939. szeptember 4-én a „lőszerraktárak biztonsága tárgyában szükséges munkálatokra építési javaslat”-ot tettek, melynek a költségvetése 28.000.- pengő volt.⁶⁶ Majd 1939. szeptember 23-án elrendelték, hogy a meglévő lőszerraktárt 1400 m² összterülettel, vagyis 7 db 200 m² rakterületű lőszerraktárakkal bővítsék. Mindezeknek a tervrajza 1940 februárjára el is készült. Egy 1939-ben készült helyszínrajzon az 5. raktárcsoporthoz iparvágány tervei is megtalálható. Az 1953. évi katonai térképen jól látható (20. számú kép), hogy a raktárakhoz jól kiépített iparvágányok vezetnek, megkönnyítve ezzel a szállítást. A szállításban nagy segítséget nyújtott még a salakos, majd a későbbiekben aszfaltos út is.

⁶³ http://www.ceeweb.org/workinggroups/natura2000/Military/Hungary_magyar.pdf

⁶⁴ http://www.ceeweb.org/workinggroups/natura2000/Military/Hungary_magyar.pdf

⁶⁵ Rejtett ügyosztály. Hadtörténelmi Levéltár. HM Elnöki I.a. osztály 111000

⁶⁶ Katonai objektumok építési anyaga. Hadtörténelmi Levéltár. 186/d Örkénytábor

Így tehervagonokkal és közúti szállító járművekkel is jól megközelíthetőek a raktárak. A lőszerraktárak köré biztonsági okok miatt földsánc került.

A második világháború idején az orosz megszállás alól a lőszerraktárak sem voltak kivételek. Személyes visszaemlékezésből lehet tudni, hogy a raktárak szinte kiürültek, nem igazán felügyelt rájuk senki. A lakosság köreiből néhányan a megmaradt lőport kiöntötték és ruhát varrtak a textil lőporos zsákokból. A későbbiekben egy ideig a szovjet hadsereg használta a raktárakat.⁶⁷

Itt hozták létre 1953-ban az MN 7576 alakulatot, majd 1957-től a helyőrségi parancsnokság szerepét vette fel. Az 1980-as évek elején ismét nagy építkezésekbe fogtak. 4 db 1000 m² raktárt alakítottak ki egy építő század jóvoltából civil építész vezetésével.⁶⁸ A lőszerraktárak száma növekedett, amikor a szovjet hadsereg elhagyta hazánkat. Az ő általuk létrehozott és használt raktárakat a helyőrség raktáraihoz csatolták.

A helyben lévő napi 24 órás tűzoltó ügyelet a biztonság érdekében teljesít szolgálatot. A sorállományú katonaság megszűntével a lőszerraktárak védelmét külsős biztonsági cég hajtja végre. A szigorúan védett objektumba a bejutás nem egyszerű. Előre be kell jelenteni a látogatás szándékát személyes adatok megadásával karöltve, majd elbírálják, hogy a látogatási szándéknak van e alapja.

A helyőrség területén kialakítottak egy kiegészítő gazdaságot, melynek területek kb. 2 hektár volt. Itt mezőgazdasági tevékenységet folytattak, valamint jószágokat tartottak. Ezek a konyhai ellátást segítették. Mindez az 1980-as évek végéig működött.⁶⁹

A helyőrség feladatai közé tartozott a 116 db tiszti lakás fenntartása, üzemeltetése. A lakásokban természetesen nemcsak a tisztek, tiszthelyettesek családjakkal éltek, hanem otthont adott néhány polgári alkalmazottnak is. Nagy kedvezmény volt, hogy csak a szolgáltatásokat (víz, csatorna, villany) kellett fizetni, lakbért nem. A honvédségnek elkötelezetteknek kikapcsolódási, szórakozási lehetőséget nyújtott a Cserkeszölön létesített üdülő, mely szintén a helyőrség üzemeltetése alatt állt.

Ma a lőszerraktárak elnevezése: MN Veszélyesanyag Ellátó Központ 2. Harcanyagraktár.

⁶⁷ Szakdolgozat készítőjének kérésére Varga József közlése

⁶⁸ Szakdolgozat készítőjének kérésére Birinszki János közlése

⁶⁹ Szakdolgozat készítőjének kérésére Birinszki János közlése

Honi légvédelem

1952-1972 között kapott helyet táborfalván a rakéta tüzér fegyvernemhez tartozó honi légvédelmi hadsereg. Legfőbb feladata közé tartozott Budapest és Paks védelme állandóan készenlétben lévő rakétákkal. A Szentkirályszabadján lévő lokátorállomás azonnal jelezte, ha Magyarország légterébe idegen repülőgép hatolt be.

1972-ig 100-120 fő sorállományban lévő katona tartózkodott itt folyamatosan. Érdekességként meg lehet itt említeni, hogy a sorállományban lévők milyen beosztásokat kaptak:

- Híradó szakasz
- Rádió technikai szakasz
- Őr- és biztosító szakasz
- Harci irányító rendszer
- Indító rendszer
- Szerelő és töltő csoport
- Osztály segélyhely
- Szállító és gépjármű javító részleg
- Ellátó szakasz
- Elhelyezési szolgálat
- Tartalék⁷⁰

A későbbiekben a sorállományt 45 főre csökkentették. A honi légvédelem gépkocsivezetőit színvonalas oktatás keretében itt képezték ki. A laktanya karbantartását polgári alkalmazottak, mint elhelyezési szolgálat végezték el.

Táborfalván 1972-ben a honi légvédelmet, mint harci osztályt megszüntették. A honi légvédelem Sárbogárdra diszlokált.⁷¹

Sorállomány, polgári alkalmazottak

Sorállományban lévő katonák minden alakulatnál megtalálhatóak voltak. Egy-egy bevonulás illetve leszerelés alkalmával több száz katona cserélődött le ünnepélyes keretek között. A sorállományban lévők mindennapi teendőiken felül fontos szerepet tölthettek be a

⁷⁰ Honi Légvédelem. Hadtörténelmi Levéltár. MN 1967/104/6

⁷¹ Szakdolgozat készítőjének kérésére Mikuska István közlése

köztség életében. Nagyobb munkálatoknál lehetett számítani a segítségükre. Ilyen volt például az általános iskola bővítése, járdaépítés stb. A környékbeli termelő szövetkezetek – Felsőbabádi-Pusztai Állami Gazdaság, Béke MgTsz – mezőgazdasági munkájába is bevonták őket. Igyekezett a honvédség a katonák testi épségére vigyázni. 1973. február 26-án kelt 20. számú parancs megtiltotta, hogy a sorállományban lévők saját gépjárművel hagyják el a laktanya területét, így elkerülve egy esetleges közúti balesetet. A parancs kiadása után a hazautazókat a honvédség autóbussza szállította a vasútállomásra. Aki ezt a parancsot megszegte 10-21 napra fogdába kerülhetett.⁷²

Ha a sorállományban lévő katonának megtetszett a honvédségi élet, akkor megadták neki a lehetőséget, hogy elkötelezze magát. Továbbszolgálhatott tiszthelyettesként.

A polgári alkalmazottak a honvédség kötelékein belül igen sokrétű tevékenységet folytattak és folytatnak a mai napig is. Feladataik közül csak néhányat szeretnék megemlíteni: személyügyi munka, nyilvántartások vezetése, munkaidő elszámolás és egyeztetés, gépjármű vezetés, karbantartás. A rendszerváltás előtt voltak úgynevezett „kinevezett” polgári alkalmazottak. A „kinevezett” szó a kiemelkedő munkatevékenységre, munkavégzésre utalt. A „kinevezettség” kiváltságokkal járt. Ezen polgári alkalmazottak és közvetlen hozzátartozóik megkapták a katona egészségügyi ellátásra jogosító igazolványt, így jogosultságot kaptak a Honvéd Kórházi ellátásra. Ez a jogosultság visszavonásig érvényes. Betegség esetén bérük 100 %-át megkapták. Kedvezményes üdülési lehetőséget is igénybe vehettek a honvédségi üdülőkben, többek között Balatonkenesén, Cserkeszölön, Tóserdön. A „kinevezettség” magasabb fizetéssel is járt.

Nyugdíjasok

A honvédség a nyugállományú katonákról, honvédségi nyugdíjasokról, hozzátartozóikról és szervezeteikről sem feledkezik meg, mivel fontosnak tartják támogatásukat, elismerésüket. Kötelességüknek érzik bizonyos járandóságok biztosítását, a szociális gondoskodást (lakásfenntartás, nyugdíjas otthon, étkezés, egészségügyi szolgáltatás, üdülés, segélyezés stb.). Mindezen feladatok ellátását a hadkiegészítő parancsnokságok, valamint a megyeszékhelyeken működő toborzó- és érdekvédelmi központok, irodák látják el.⁷³

⁷² MN7576 Táborfalva. Hadtörténelmi Levéltár. MN 1973/8/10

⁷³ Galló István-Pintér Ferenc: Obsitos. Zrínyi Kiadó. Bp., 2008.

Táborfalván a nyugdíjasokat a Helyőrségi Nyugdíjas és Bajtársi Egyesület igyekszik összefogni. Az egyesület kulturális programokat, összejöveteleket szervez a tagjai részére (60 fő). A község rendezvényein aktívan részt vesznek. Már évek óta az általános iskola felső tagozatosainak történelmi versenyt rendeznek, a győztes csapat pedig részt vehet az egyik színvonalasan megszervezett kirándulásukon. Baráti kapcsolatot ápolnak más egyesületekkel is. Az egyesület 1990 óta a cégbíróságon be van jegyezve, így az állami pályázatokon is részt vehetnek – általában sikerrel.⁷⁴

Oktatás, kultúra, vallás, sport

Az örkénytábori területen általános iskola is működött. Ide jártak tanulni egytől nyolcadik osztályos korukig a „tisztai gyerekek”, valamint a Jajj-majori gyerekek. Az itt oktató szakmailag jól felkészült tanárok jórésze Budapestről érkezett. Az 1940-as évektől kb. 30 évig Matyófalvy Ferenc volt az iskola igazgatója, aki nagy köztiszteletnek örvendett. Ő volt a helyi levante foglalkozások egyik oktatója is. A tanítás akkor szűnt meg itt, amikor Táborfalván kibővült a központi iskola. A központi iskola megépülésével nemcsak a tábori iskola, hanem a többi környékbeli tanyasi iskola is bezárta kapuit.⁷⁵

Minden laktanyának volt kultúrterme, mégis a legjelentősebb kulturális központ a Tisztai Klub volt, ma Helyőrségi Klub, melynek fenntartója a HM Rekreációs és Kulturális Közhasznú Nonprofit Kft. A klub épülete nagyon szép, mely a mellékelt képen látható. (21. számú kép)

Fontosnak tartották, hogy a katonaság zárt falai között a kultúra, a szórakozás is otthonra leljen. Igyekeztek a klub életét színesebbé, színvonalasabbá tenni, megteremteni a szórakozási feltételeket, hiszen egy jelentésben éppen arról panaszkodtak, hogy *„Táborfalván semmiféle szórakozási lehetőség nincsen (még mozi sem).”* *„Tisztjeink a faluban házaknál, többnyire kulákoknál kerestek szórakozást.”*⁷⁶ A kecskeméti színház társulata több alkalommal adott elő színdarabokat. Ilyen volt többek között az Ingyenélők és a Cigánybáró. A filmvetítés is jelentős szerepet kapott, melynek kivitelezéséhez a filmvetítő gépet a lóidomító telepről kérték kölcsön.⁷⁷ Ezen előadásoknak biztosított helyet a klub földszintjén található kb. 100 fő befogadására alkalmas nagyterem. 30-40 fős kamaraterem és tisztai kaszinó is helyet foglal itt. Nemcsak a honvédség kötelékébe

⁷⁴ Szakdolgozat készítőjének kérésére Mikuska István közlése

⁷⁵ Szakdolgozat készítőjének kérésére Bagyinszki Mária közlése

⁷⁶ 66. sorozatvető tüzér dandár. Honvédelmi Levéltár. MN 1952/NY104/85

⁷⁷ 66. sorozatvető tüzér dandár. Hadtörténelmi Levéltár. MN 1951/T/768/2.

tartozóknak, hanem a civil lakosság számára is látogatható táncestélyeket, nóta- és előadóesteket, bálakat szerveztek. A Tiszti Klub adott helyet az állami ünnepek – április 4., szeptember 29., november 7. – megrendezésére, ahol a kiemelkedő munkát végzők kitüntetésben, jutalomban részesültek. A május 1-jei és az augusztus 20-i ünnepeket a pólópályán tartották sportvetélkedőkkel, főzéssel egybekötve. A klubban könyvtár is működött. Ma szinte ugyanazon feladatokat látja el, mint 50 évvel ezelőtt. Helyet biztosítanak értekezleteknek, fogadásoknak, kiállításoknak, tanfolyamoknak. 1952 telén még állatorvosi tanfolyamot is tartottak itt.⁷⁸ A Táborfalva Önkormányzati Képviselő Testülete minden évben egy alkalommal kihelyezett képviselőtestületi gyűlést tart a klubban, erősítve ezzel is a honvédség területén élők Táborfalva községhez való kötődését.⁷⁹

Ezen a szinte romantikusnak mondható környezeten (22. számú kép) a filmrendezők szeme is megakadt. 1953-ban a Rákóczi hadnagya, valamint 1978-ban a 80 huszár egyes jelenetei Táborfalva katonai területein és annak környékén lettek forgatva. A Pillangó (1971) című film esküvői jelenetének forgatásához az MN 7576-tól kérték el a lovasfogatot.⁸⁰ Valamint 1994-ben a Royce című amerikai akciófilm érdekessége, hogy a Boszniában és Ukrajnában játszódó akciójelenetek java részét Magyarországon, Táborfalván vették fel.

Zsidó munkaszolgálatosok segítségével megépült a tábori templom a római katolikus felekezet részére. Heti rendszerességgel tartottak itt misét, amire a környékbeli tanyákról is ellátogattak. A templom befogadóképessége kb. 30 fő volt. Abban az időszakban, amikor a honvédség kötelékében lévőknek, valamint családtagjaiknak nem volt ajánlott részt venni az istentiszteleteken, titokban tették meg ezt. Idővel a misék is elmaradtak. A templomot nem használták, az enyészet martalékává vált.⁸¹

Az 1980-as évek elején igény merült fel egy sportcsarnok kialakítására. Ennek felépítését a már igen romos állapotban lévő templom helyére tervezték. Többszöri levelezés és személyes közbenjárás után a váci megyés püspök engedélyezte a templom átépítését – az volt a kikötése, hogy a templom falainak meg kell maradnia. A csarnok helyet adott a sportokat kedvelő, sportot űző (röplabda, futball) tiszteteknek, tiszt

⁷⁸ 66. sorozatvető tüzér dandár. Hadtörténelmi Levéltár. MN 1952/NY104/85

⁷⁹ Szakdolgozat készítőjének kérésére Bagyinszki Mária és Birinszki János közlése

⁸⁰ Szakdolgozat készítőjének kérésére Harazin Péterné közlése

⁸¹ Szakdolgozat készítőjének kérésére Bagyinszki Mária közlése

helyetteseknek, kinevezett polgári alkalmazottaknak, sorkatonáknak. Ma is ezen funkciót tölti be az épület.⁸²

Befejezés

A 19. század végén, 1874-ben, amikor Váradyné Csurgay Franciska a honvédség részére bérbe adta, majd eladta földterületeinek egy részét, még biztosan nem gondolt senki arra, hogy egy egész katonai bázis fog létrejönni. Amikor a honvédség megtelepedett itt a jelenlegi község még sehol sem volt. Táborfalva területén az 1900-as évek legelején Váradyné veje, Pálóczy Horváth István kezdte el birtokainak szétmérését, ezzel a szegény réteget jutányosan földhöz juttatta. (Dédszüleim a földosztás hírére jöttek ide Trencsén megyéből.)

Egészen biztos, hogy nem véletlenszerűen választották ki a helyet a honvédség részére az akkori döntéshozók. Hiszen ha megnézzük akár az 1921 előtti, akár a mai Magyarország térképet szembetűnő, hogy Táborfalva országunknak szinte a mértani középpontján helyezkedik el, amivel együtt jár mind a kitűnő vasúti, mind pedig az egyszerű közúti megközelíthetőség. Az sem utolsó szempont, hogy országunk fővárosától mintegy 56 km-re találhatóak a honvédség számára kijelölt területek. Valamint talán még meg lehet említeni a stratégiai szempontot is.

A honvédségi területek modern közege évtizedekkel megelőzte a környékbeli településeket. Már az 1930-as évekbeli építkezésekkor törekedtek a teljes közművesítésre (víz, csatorna, villany). Postahivatal is épült a század elején és a telefonközpont is itt kapott helyet egészen az 1990-es évek közepéig.

A Táborfalván és a környező településen élők jórészenek biztosított munkalehetőséget a honvédség. A dolgozók bérükön kívül még különböző juttatásokban is részesültek, a munkahelyre való eljutást pedig ingyenes autóbuszjárat biztosította, biztosítja napjainkban is. A honvédségen kívül nem tudok más szervet, aki ennyire jól szervezetten összefogná nyugdíjasait és gondoskodna róluk.

Az ország minden szegletéből idekerülő sorállományú katona magas színvonalú kiképzésben részesült a jól felkészült tiszti állomány segítségével. A kiképzés és a munka közepette nagyon sok szerelem is szövődött. Néhány fiatalember gondolta azt, hogy

⁸² Szakdolgozat készítőjének kérésére Birinszki János közlése

Táborfalván megtalálta mind élete párját, mind pedig az a hivatást, amelynek az életét szentelni szeretné.

El lehet gondolkodni azon, hogy a magyar lovassport hol tartana ma, ha nem szüntették volna meg a lovaglótanárképzőt, mely a mai értékrendszer szerint is európai, de talán nem túlzás megkockáztatni azt a kijelentést sem, hogy világszínvonalú sportolók kinevelésére, folyamatos edzéseik biztosítására is maximálisan megfelelő lett volna. Arról nem is beszélve, hogy gyermekeink tömegsport jellegű foglalkoztatásában is kiváló segítséget nyújthatott volna.

A létrehozott alakulatok a mindenkor magyar honvédelmi követelményeknek maximálisan megfeleltek, az aktuális kor igényeit kielégítették. Ma is magas szinten együtt tudnak működni a külföldi haderőkkel. Mi sem bizonyítja ezt jobban, hogy Táborfalva már néhányszor otthont adott a hazánk területén állomásozó (gyakorlatozó) külföldi katonai alakulatoknak. A külföldi katonai szervezetekkel való jó együttműködésről személyes tapasztalataim is vannak. 2008-ban és 2009-ben munkakörömből adódóan (víz-, csatorna szolgáltatás) megkeresett a Magyar Honvédség Civil Katonai Együttműködési és Lélektani Művelési Központ képviselője és felkért egy szituációs gyakorlat lebonyolításában való részvételre.

Dolgozatomban szándékomban állt nemcsak az írásos dokumentumokat felhasználva, kronológiai sorrendbe téve bemutatni a helyeket és eseményeket, hanem képet akartam adni a Táborfalván élő és a honvédséggel szoros kapcsolatban állt emberek tapasztalatairól, gondolatairól, a velük történekről. Mindannak ellenére, hogy lakóhelyemből adódóan a téma szinte kínálta magát a különböző dokumentumokban fellelhető tények, adatok megtalálása és feldolgozása igen nagy munkát és nagyon sok utánajárást igényelt. A visszaemlékezések, beszélgetések során gyakran elhangzottak dolgozatom szempontjából nem túl lényeges történeket is, ami jelentősen megnehezítette a lényeg kiemelését. Reményeim szerint a mellékletekben bemutatásra kerülő képek visszatükrözik a honvédség környezetét.

Véleményem szerint a kutatásra fordított idő és energia busásan megtérült hiszen azon kívül, hogy elkészítettem a dolgozatomat emberileg is gazdagabb lettem, mivel megismertem szülőhelyemet. Végezetül dolgozatomat Szabó Lőrinc Örkenytábor felé című versével szeretném zárni.

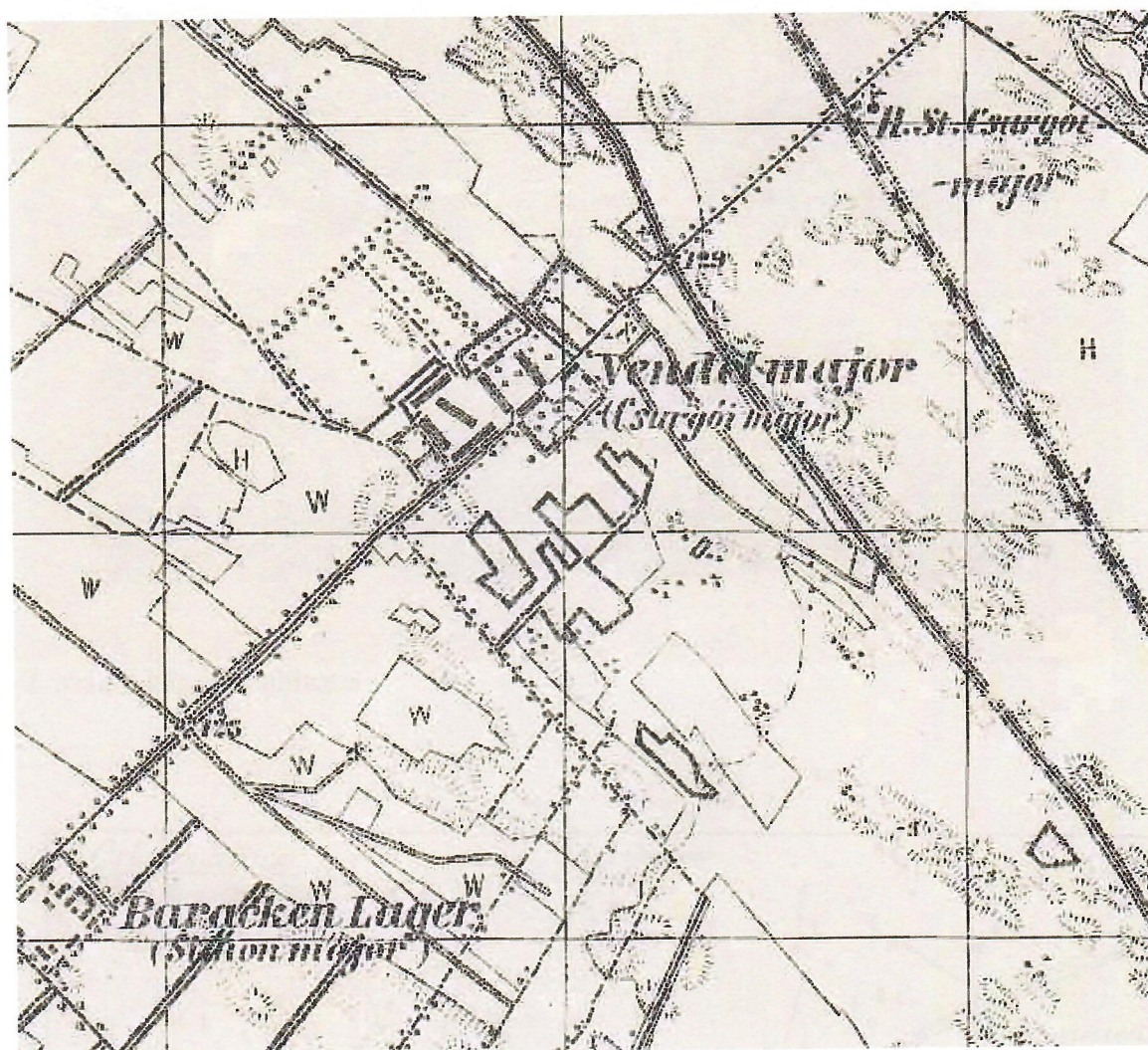
Szabó Lőrinc: Örkénytábor felé

Még idegenek voltunk. Kimerülve
dőltem árnyékba az országuton.
„Mi lesz, tizedes úr?” Mi? Nevek arc
s arcok név nélkül. „Ki tudja!” Alig
bírtam elhinni, hogy nem álmodom;
de csontom égett s valaki a lábát
áztatta az árokban. Kik ezek?
Hova kerültem? Számok? Minden oly
személytelen rajtuk! Kifűztem a
bakkancsomat s felnéztem. Ijedős
arc fordult felém, ez kérdezhetett.
„Maga mi civilben?” „Női szabó,
Párizsba járok, kérem...” „És maga?”
„Cipész.” És már ugrott a harmadik:
„Hofferek vagyok, bútorszállító,
de röviden csak Pali.” Röhögés.
„Azelőtt pedig, kéremátosan,
Ujpesten voltam: parádéskocsis,
lányos háznál,” s megmondta, hol, „de aztán
rájött az asszony...” Bor került, szalonna,
a kedv javúlt. Javúlt a lábamé is,
ahogy kihúztam: „Ni, hogy párolog
a füledt bakkancs még a napban is!”
Derék lábtyű, nélküle csupa seb
volnék! „Reggel templomba, délután
kávéházba vittem a...” – Palinak
sikere volt – „*a naccságát.*” Megint
nevettek a katonák s odagyűltek:
ez a gyereke fényképét mutatta,
az a szekerét-lovát magyarázta,
hogy épp ma viszik... És egyszerre füttyszó:
„Készülni, magyarok!” Zubbonyok
gombolódtak. „Majd én, önkéntes úr,
de így jó is lesz!” – a suszter sietve
kapcát csavarni tanított. „Vigyázz!”
Aztán újra megindult a menet,
pihent lábbal... Nóta próbálkozott,
pihés madárka, alighogy repült.
Tehát egy szabó, gondoltam, meg egy

- suszter, meg az a... röviden Pali.
A nóta javúlt. Hármát legalább,
legalább ezt a hármát ismerem.
Ezt a hármát. S csakugyan jó a bakkancs!
A nóta zúgott. És ki is az a
fényképes, meg a lovas-szekeres?
Tünődtem rajtuk, s már nem volt olyan
idegen a többi se. Vert a nap,
meneteltünk. Mi lesz, önkéntes úr?
Összeszokunk. Dalolni kezdtem én is
s hangom beleveszett a csapatéba.

(1940)

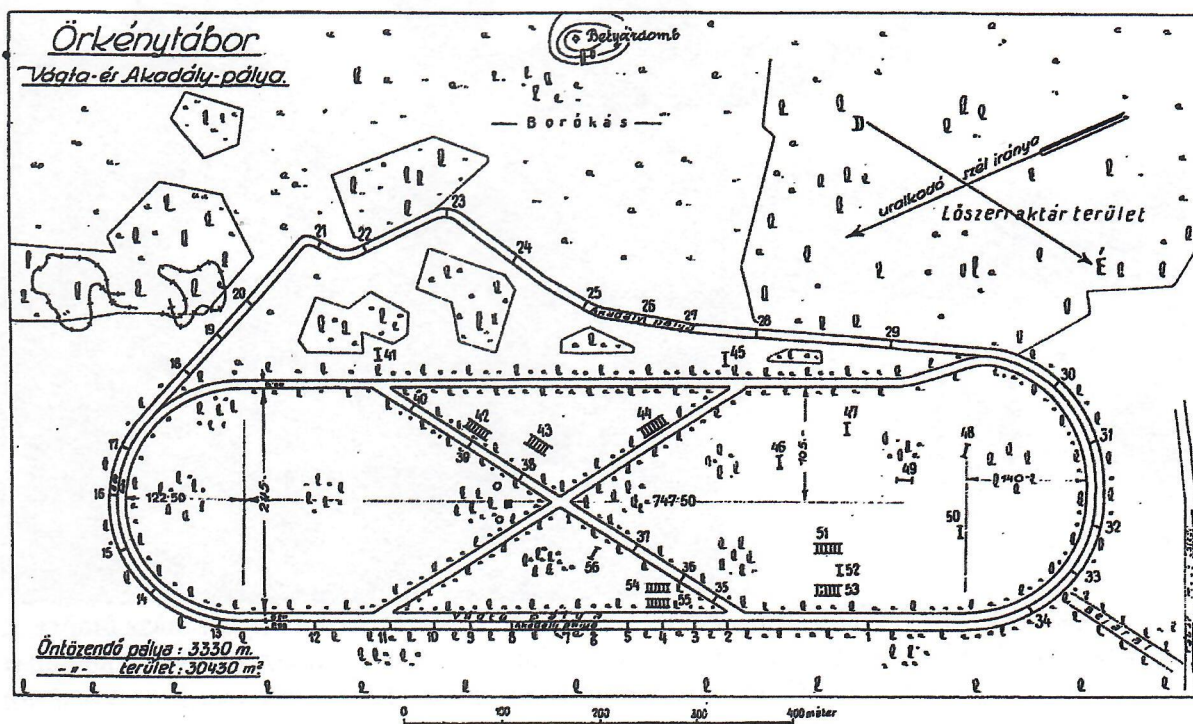
Melléklet

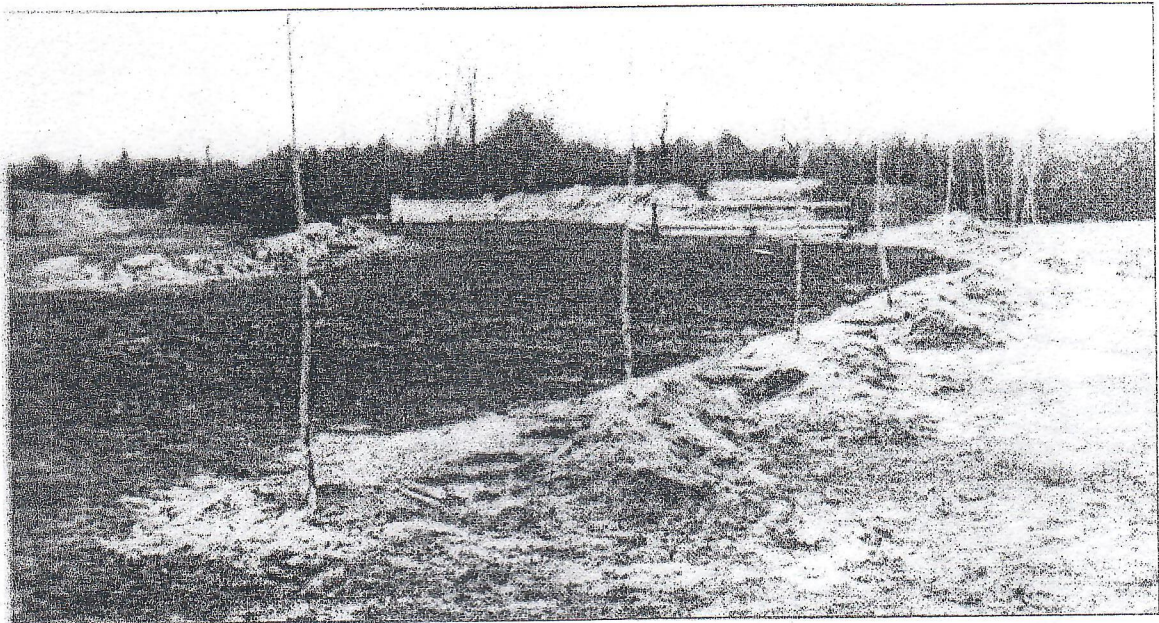
1. számú kép. III. katonai felmérési térkép részlete (1872-1884)

2. számú kép. Postahivatal

3. számú kép. Vágta- és akadálypálya

4. számú kép. Fásítás az akadálypálya körül. 1931.

5. számú számú kép. Horthy Miklós kormányzó, Vattay Antal altábornagy, lovassági felügyelő és Kánai Antal ezredes, a lovaglótanárképző parancsnoka az 1943-ban megtartott harcos military verseny III. fokozatának terepversenyén Örkénytáborban

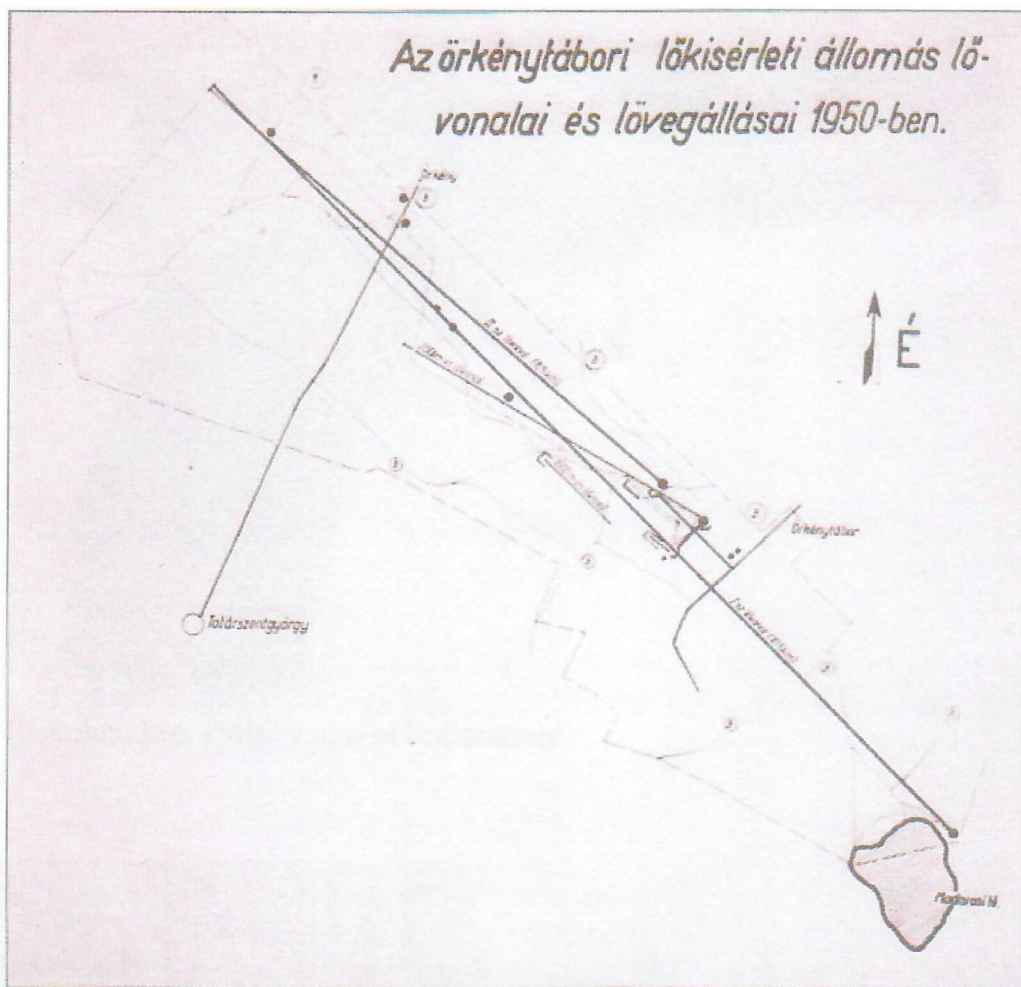

6. számú kép. Lovagló tanári oklevél

115

115. Budapest nyugati pu.—Lajosmizse—Kecskemét.													
K	(Egyes írás. óv)	Sz.	Sz.		Sz.	Sz.		Sz.	Sz.	M.	Sz.	Sz.	Sz.
		3742	3722		3744	3724		3746	3756	3733	3738	3748	3748a
		2.3.	2.3.		2.3.	2.3.		2.3.	2.3.	2.3.	2.3.	2.3.	2.3.
	Budapest nyugati pu. X..... f.	—	—	6 57	—	—	—	14 05	—	—	—	—	—
	Rákosszentmihályi m. h. f.	—	—	14 47	—	—	—	14 47	—	—	—	—	—
	Kőbánya alsó pu. m. h. 2 (III) f.	—	—	14 59	—	—	—	15 01	—	—	—	—	—
	Kőbánya-Kispest 2	—	—	15 06	—	—	—	15 11	—	—	—	—	—
	Kispest Szig. I. 2118	—	—	15 22	—	—	—	15 21	—	—	—	—	—
	Pestszentimre felső m. h.	—	—	15 29	—	—	—	15 30	—	—	—	—	—
	Pestszentimre	—	—	15 27	—	—	—	15 29	—	—	—	—	—
	Gyálpuszta szőlők m. h.	—	—	15 27	—	—	—	15 29	—	—	—	—	—
	Gyálpuszta	—	—	15 27	—	—	—	15 29	—	—	—	—	—
	Felsőpakanyi m. h.	—	—	15 44	—	—	—	15 44	—	—	—	—	—
	Ócsa 2	—	—	15 51	—	—	—	15 51	—	—	—	—	—
	Ócsai szőlők m. h.	—	—	15 51	—	—	—	15 51	—	—	—	—	—
	Indrei szőlőtelep m. h.	—	—	16 07	—	—	—	16 07	—	—	—	—	—
	Indrei-Kalács	—	—	16 12	—	—	—	16 12	—	—	—	—	—
	Alsódabas Szig. I. 1004, 2119	—	—	16 24	—	—	—	16 24	—	—	—	—	—
	Gyón m. h. Szig. I. 2119	—	—	16 29	—	—	—	16 29	—	—	—	—	—
	Alsóherény	—	—	16 47	—	—	—	16 47	—	—	—	—	—
	Órkény	—	—	16 56	—	—	—	16 56	—	—	—	—	—
	Órkénytábor-Gyermekművelő	—	—	16 56	—	—	—	16 56	—	—	—	—	—
	Felsőlakos m. h.	—	—	17 04	—	—	—	17 04	—	—	—	—	—
	Lajosmizse (Egyedül óv.)	—	—	17 15	—	—	—	17 15	—	—	—	—	—
	Szent-Lajos m. h.	—	—	17 19	—	—	—	17 19	—	—	—	—	—
	Kilbérttelep	—	—	17 25	—	—	—	17 25	—	—	—	—	—
	Felső-Ménfőtelek m. h.	—	—	17 38	—	—	—	17 38	—	—	—	—	—
	Ménfőtelek	—	—	17 43	—	—	—	17 43	—	—	—	—	—
	Alsó-Ménfőtelek m. h.	—	—	17 43	—	—	—	17 43	—	—	—	—	—
	Nagy-Nyír m. h.	—	—	18 04	—	—	—	18 04	—	—	—	—	—
	Kecskemét (117)	—	—	18 04	—	—	—	18 04	—	—	—	—	—
	Kerekegyházas (117)..... f.	6 12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Kecskemét (117)..... f.	6 29	6 49	9 54	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Kuti erdő m. h.	XG 51	XG 51	10 02	—	—	—	10 02	—	—	—	—	—
	Kunszentmiklósi út m. h.	XG 52	XG 52	10 02	—	—	—	10 02	—	—	—	—	—
	Niklóstelepek m. h.	XG 53	XG 53	10 06	—	—	—	10 06	—	—	—	—	—
	Héjas-Nyír m. h.	XG 44	XG 44	10 06	—	—	—	10 06	—	—	—	—	—
	Máriakápolna m. h.	XG 44	XG 44	10 12	—	—	—	10 12	—	—	—	—	—
	Széktó m. h.	XG 44	XG 44	10 12	—	—	—	10 12	—	—	—	—	—
	Kecskemét-Máriaváros	XG 44	XG 44	10 19	—	—	—	10 19	—	—	—	—	—
	Kecskemét alsó pu. 2	XG 44	XG 44	10 23	—	—	—	10 23	—	—	—	—	—
	Kecskemét X (150, 152, 159) f.	XG 44	XG 44	10 30	—	—	—	10 30	—	—	—	—	—

7. számú kép. 1944. évi vasúti menetrend

8. számú kép. Az örkénytábori lökisérleti állomás lövonalai és lövegállásai 1950-ben

9. számú kép. PSZH

10. számú kép. P9RC 9 mm-es hadipisztoly

11. számú kép. Szivattyútelep

12. számú kép. Hőközpont

13. számú kép. Tiszti épület

14. számú kép. Lógyakorlat

15. számú kép. A felrobbant ágyú

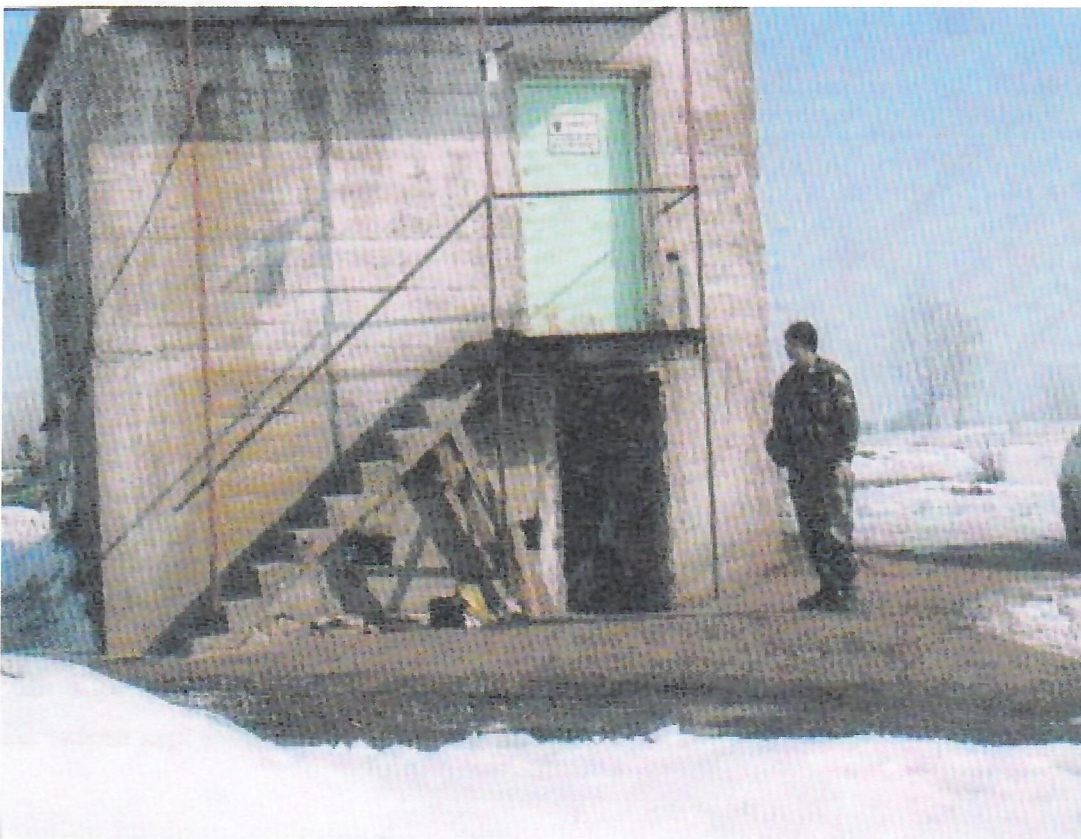
16. számú kép. Emlékoszlop

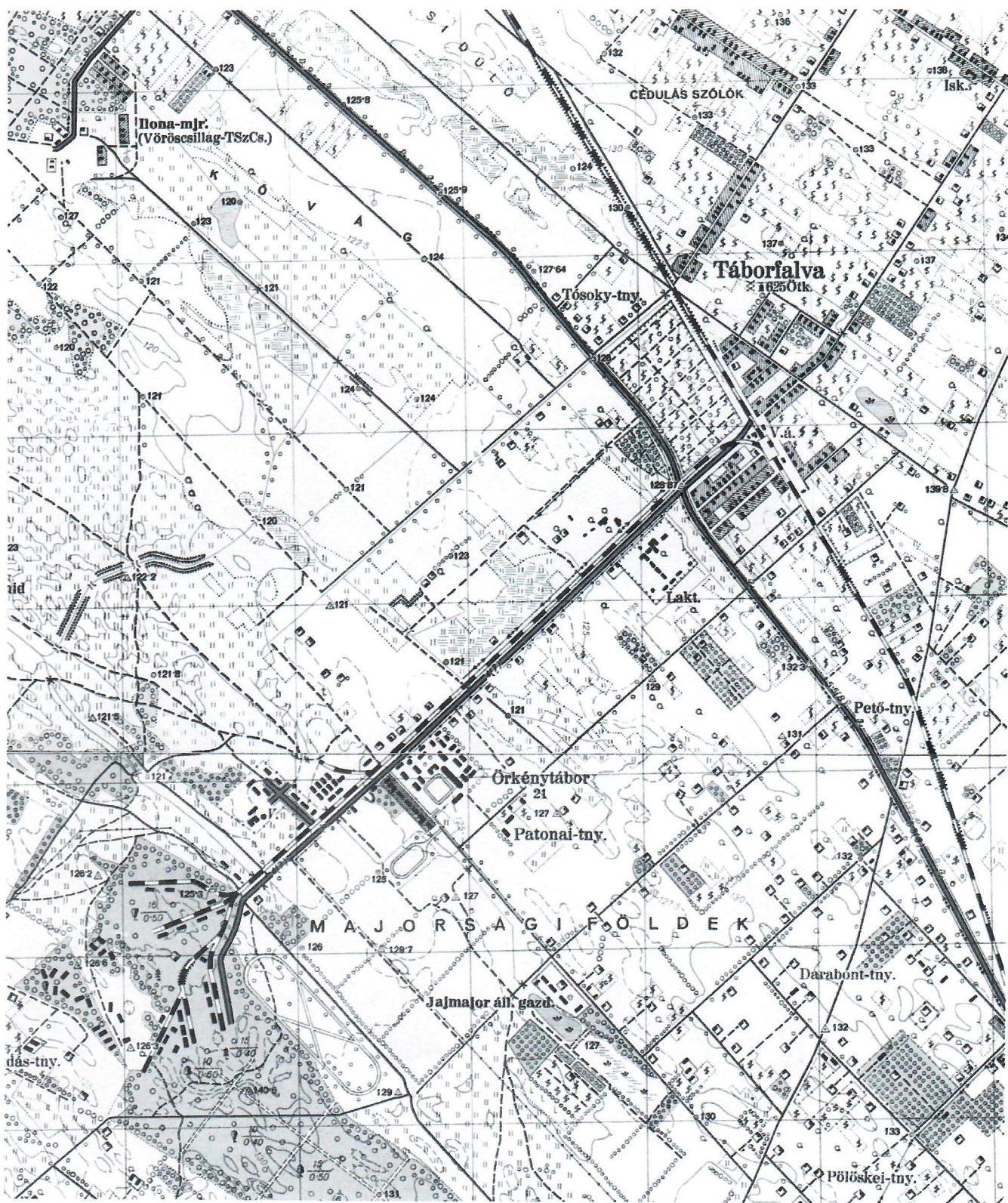
17. számú kép. Az emlékoszlopon látható kísérleti hőlégballon

18. számú kép. Az emlékoszlopon látható ágyú

19. számú kép. Lőtéren található építmény

20. számú kép. 1953. évi katonai térképrészlet

21. számú kép. Helyőrségi klub

22. számú kép. Örkény-tábor. Sétány

Forrásjegyzék:

Felhasznált irodalom:

Berek Lajos: Országvédelem
ZMNE-egyetemi tankönyv. Bp., 2005.

Destuka F. Sándor: Naplóm katonaéletemből
Kézirat. 1944-1946

Ernst József: Gondolatok a lovaglásról
Mezőgazdasági Szaktudás Kiadó. Bp., 2001.

Galló István – Pintér Ferenc: Obsitos
Zrínyi Kiadó. Bp., 2008.

Hajdú Ferenc – Sárhidai Gyula:
A Magyar Királyi Honvéd Haditechnikai Intézettől a
HM Technológiai hivatalig 1920-2005
HM Technológiai Hivatal. Bp., 2005.

Kiss Lajos: Földrajzi nevek etimológiai szótára
Akadémia Kiadó. Bp., 1983.

Lukáts Antónia: Örkény község rövid története
Kézirat. 1948.

Markó László: Új magyar életrajzi lexikon V.
Magyar Könyvklub. Bp., 2004.

Nagyrévi-Neppel György: Huszárok
Corvina Kiadó. Bp., 1973.

Rogosz János: Örkény község története
Felelős Kiadó: Kovács István Örkény város polgármestere. Örkény, 2001.

Szabó Tibor: 40 éves a Magyar Néphadsereg Haditechnikai Intézete
Haditechnikai Intézet. Bp., 1987.

Levéltári hivatkozások:

2. felderítő zászlóalj. Hadtörténelmi Levéltár. MN 1952/T525/6

66. aknavető tüzér dandár. Hadtörténelmi Levéltár. MN 1954/T319/1

66. sorozatvető tüzér dandár. Hadtörténelmi Levéltár. MN 1951/T/768/2

66. sorozatvető tüzér dandár. Hadtörténelmi Levéltár. MN 1951/T/768/3

66. sorozatvető tüzér dandár. Hadtörténelmi Levéltár. MN 1952/T/539

66. sorozatvető tüzér dandár. Honvédelmi Levéltár. MN 1952/NY104/85

81. híradó zászlóalj. Hadtörténelmi Levéltár. 1953/T450/3
Cegléd Város Direktóriumának anyaga. Pest Megyei Levéltár Nagykőrösi Osztály,
XVI.21. XXI.54/1919.
Haditechnikai Intézet. Hadtörténelmi Levéltár. MN 1958/T 149.
Honi Légvédelem. Hadtörténelmi Levéltár. MN 1967/104/6
Katonai objektumok építési anyaga. Hadtörténelmi Levéltár. 186/d Örkénytábor
MN7576 Táborfalva. Hadtörténelmi Levéltár. MN 1973/8/10
Rejtett ügyosztályok. Hadtörténelmi Levéltár. HM 1930. Elnöki 1. osztály 4588
Rejtett ügyosztályok. Hadtörténelmi Levéltár. HM 1930. Elnöki 1. osztály 117217
Rejtett ügyosztályok. Hadtörténelmi Levéltár. HM 1930. Elnöki VI.a. osztály.
Rejtett ügyosztályok. Hadtörténelmi Levéltár. HM 1932. Elnöki 1/a osztály 111000
Rejtett ügyosztályok. Hadtörténelmi Levéltár HM 6000/elnöki 1/a 1936.

Adatközlők névsora:

Bagyinszki Mária 60 éves nyugdíjas. 2381 Táborfalva, Iskola u. 38.
Balla Andrásné 64 éves nyugdíjas. 2381 Táborfalva, Petőfi S. u. 60.
Birinszki János 63 éves nyugdíjas. 2381 Táborfalva, Kossuth L. u. 98.
Borzási István 70 éves nyugdíjas. 2381 Táborfalva, Móricz Zs. u. 13.
Harazin Péterné 80 éves nyugdíjas. 2381 Táborfalva, Petőfi S. u. 62.
Kalmár István 66 éves nyugdíjas. 2381 Táborfalva, Móricz Zs. u. 25.
Láng Imre 59 éves vízhalózat szerelő. 2381 Táborfalva, Zalka M. u. 58.
Mikuska István 65 éves nyá. alezredes. 2381 Táborfalva, Rákóczi u. 92.
Varga József 85 éves nyugdíjas. 2381 Táborfalva, Kossuth L. u. 15.

Elektronikus hivatkozások:

http://www.ceeweb.org/workinggroups/natura2000/Military/Hungary_magyar.pdf

<http://www.matoe.hu/doc/osimagyarvadaszatimodok.pdf>

<http://www.szittyia.com/szabadsagnapjai.htm>